

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

KAIP BALSUOTI? – Petras Maksimavičius	3
IŠVYKA Į DRUSKININKUS – Vida Jolanta Stankevičienė	7
SVEIKINAME MOKYTOJUS ŠALČIŪNUS – Eugenija Pakutkienė ...	14
DVIRAČIU PO PASAULĮ – „UŽ TAIKĄ VISAME PASAULYJE“ – Birutė Čėplienė	16
RINKTI PARAŠAI, KAD RUGIUS ĮTRAUKTŲ Į RAUDONĄJĄ KNYGĄ	24

ŠVIETIMAS

MOKSLO MUGĖ „ERDVĖLAIVIS ŽEMĖ“ – „ Žiburio “ inf.	6
---	---

KULTŪROS BARUOSE

„VILKATLAKŲ“ PASKAITA IR VYČIŲ KRYŽIAUS BLIZGESYS – Jurgita Stankauskaitė	8
--	---

TIKĖJIMAS

IEŠKODAMI ŠVIESOS – Božena Bobinienė	11
PAMOKSLAS, PASAKYTAS SEINUOSE 2018 09 01, MININT SEIŪŲ VYSKUPIJOS 200-AJĮ JUBILIEJŲ – Vysk. Rimantas Norvila	21

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

SEIŪŲ VYSKUPAI IR ADMINISTRATORIAI – Kun. Kęstutis Žemaitis	19
--	----

KNYGŲ LENTYNOJE

VYSKUPAS PAULIUS BALTAKIS – ŽMOGUS, KURIO BIJOJO NET KGB – Monika Midverytė OFS	22
--	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Kapelų šventė Seinuose (Ingos Astrauskaitės nuotr.)
Punskas iš paukščio skrydžio (Artūro Dviliausko nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė – Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2018-10-10.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p. adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti „RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693 70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7–17 val.). Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą iš dalies remia
Spausdos, radijo ir televi-
zijos rėmimo fondas.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Koks praėjusios savaitės kiekvienam lietuviui svarbiausias įvykis? Neabejotinai Lietuvos partizanų Vado Adolfo Ramanauskos-Vanago valstybinės laidotuovės. Tačiau tai ne praėjusios savaitės įvykis ir ne metų, o dešimtmečių – visos epochos. Svarbus, jaudinantis, įsimintinas. Tomis laidotuovėmis pagaliau buvo atstatyta istorinė tiesa. Ir net nežinau, ar reikia ieškoti priekabių, kad tai per trumpas laiko tarpas buvo duotas žmonėms lankyti a. a. Partizanų Vado karstą Šv. Jonų bažnyčioje, tai pamiršta mokyklas įjungti į šį istorinį momentą, tai bloga vieta kapinėse ar pan. Gal ir taip, bet faktas yra tas, kad atitaisyta istorinė neteisybė, kad buvęs Partizanų Vadas buvo palaidotas su jam derama valstybės pagarpa, palaidotas kaip didvyris, kurio laidotuovėse dalyvaavo šalies prezidentė, premjeras, Seimo pirmininkas, visa Vyriausybė, aukščiausi Bažnyčios hierarchai, atsiveikinti atėjo tūkstančiai žmonių. Ir, kas svarbiausia, dukra jau turi savo mylimo tėvelio kapą, mes, visa lietuvių tauta, turime savo didvyrio, kankinio, ne tik už Tėvynę paguldžiusio galvą, bet ir kentėjusio nežmoniškas kančias, kapą.

Komentavusiųjų internete spalio 6 d. iškilmes buvo daugybė, ypač veidaknygėje – vieni dalinosi laidotuvių metu pasakytomis kalbomis, kiti rašė: „Aš esu Vanagas“. Vienas feisbuko lankytojas savo sienoje parašė: „Aš nesu Vanagas. Aš ne iš tolo nesu Vanagas. [...] Daugiau daugiausia esu žvirblis, kokių tūkstančiai pakyla, iššovus vieną šūvį, o paskui susipeša dėl pamesto grūdo. Ir myliu savo Tėvynę taip maždaug žvirbliškai, tik nujausdamas, kad kartais tarp mūsų pasitaiko ir Vanagų. Būtų gerai juos pažinti ir branginti.“ Branginkime savo didvyrius, nes jie išsaugo mūsų vertybes, kai patys jų apginti nepajėgiam.

Kaip balsuoti?

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Pradėsiu nuo to, kad prie straipsnio pridėdu dvi nuotraukas. Viena padaryta Suvalkuose, kita – Seinuose. Įrašai jose simboliškai parodo, kiek daug dar turime nuveikti. Nei vienas iš mūsų nesame tobuli ir darome klaidų. Tačiau jeigu atsiranda noro mokytis, turime šį procesą kiek įmanydami remti ir spartinti. Nuo to priklauso, kaip gyvensime ateityje. Rinkimai taip pat gera gyvenimo mokykla.

Ne, nerašysiu, už ką balsuoti, kadangi – nors ir labai norėtusi – „Aušroje“ to daryti negalime. Tačiau noriu atkreipti dėmesį į kelis dalykus, kurie mano asmeniniu ir galbūt subjektyviu požiūriu yra svarbūs lietuvių bendruomenei Lenkijoje.

Jau š. m. spalio 21 d. rinksime savivaldybių tarybų narius, viršaičius, miestų prezidentus, regiono atstovus vaivadijų seimeliuose. Antrasis balsavimo turas vyks lapkričio 4 d. Daugeliu atvejų tai šiame, antrajame, ture paaiškės, kas artimiausius 5 metus vadovaus savivaldybėms.

Kodėl šie savivaldybių rinkimai Lenkijoje turėtų būti svarbūs lietuvių bendruomenei? Apie savivaldos reikšmę jau šiek tiek rašiau praeitame „Aušros“ numeryje, todėl ten išsakytų minčių nebekartosiu. Be to, daugelis mūsų puikiai žino, ką reiškia gerai veikianti savivalda ir kaip tai atrodo kasdieniame gyvenime. Šie rinkimai, kaip nei vieni anksčiau, bus svarbūs visos šalies mastu. Pastaruoju metu Lenkijoje vyksta daug permainų, kurios paliečia taip pat tautinių mažumų, taigi ir lietuvių, gyvenimą. Neišmanau ekonomikos dalykų, todėl man sudėtinga apie

tai rašyti. Visada domėjausi istorine politika, pasaulėžiūros klausimais. Todėl apie tai noriu užsiminti. Kaip tik šioje srityje vyksta daug pokyčių. Jie prasiskverbia ne tik į žiniasklaidą, istorinių įvykių jubiliejinius minėjimus, žmonių kasdienį bendravimą, bet taip pat į mokyklinius vadovėlius, mokyimo programas. Taigi šiandien vykstančių pokyčių poveikis mūsų visuomenei bus ilgalaikis. Vėlgi nenoriu vertinti, ar jie bus geri, ar blogi valstybei, tačiau žiūriu į juos šio pasienio regiono gyventojų ir tautinės mažumos atstovo akimis.

Visi matome, kaip per kelerius metus Lenkijos visuomenė pasidalijo į kelias aršiai konkuruojančias stovyklas. Tvyro įtampa, žmonių tarpusavio santykiai ir diskusijų kokybė prastėja. Todėl šie rinkimai bus svarbūs, kadangi gali parodyti, kuri iš tarpusavyje besiginčijančių stovyklų realiai dominuoja valstybėje. Sakysite, kad į tai atsako žmonių nuomones tiriančios įvairios institucijos. Politikai jų darbais mieliai naudojasi ir taip suderina tolesnės politikos strategijas. Bet ne iki galo tai tiesa. Pastaruoju metu žmonių nuotaikas tiriančių kompanijų pagausėjo. Tai jų kasdienė duona ir pragyvenimo šaltinis. Nesakau, kad tyrimo rezultatai būna nesąžiningi, tačiau tyrimo metodika labai plati ir kartais gana komplikuoja, todėl šios srities specialistai savo rankose (apklausos klausimynuose) turi galingą įrankį įsiskverbti į žmonių nuotaikas ir atitinkamai jas valdyti.

Rinkimai kur kas geriau parodo žmonių nusiteikimą, todėl ir

Seinuose

rengiamos galingos ir daug kainuojančios rinkimų kampanijos. Savivaldybių rinkimų rezultatai netiesiogiai, bet esmingai gali pakeisti Seimo, Senato ar Prezidento rinkimų rezultatus. Mažų mažiausiai po savivaldybių rinkimų koreguojamos arba iš esmės keičiamos politikos kryptys. Keičiamos siekiant nepralaimėti ir neprarasti valdžios jau minėtuose svarbiausiuose rinkimuose. Tai tiek pamąstymų apie nepaprastai didelę šių rinkimų reikšmę taip pat lietuvių bendruomenei.

KAIP REIKĖTŲ LIETUVIAMS BALSUOTI?

Pats svarbiausias dalykas – būtina pasinaudoti savo teisėmis ir eiti balsuoti. Prognozuojau, kad šiais metais taip elgsis žymiai gausesnė Lenkijos visuomenės dalis negu anksčiau. Todėl mes taip pat turime eiti balsuoti,

net tada, kai, mūsų manymu, rinkimų rezultatai mūsų valstyje, apygardoje ar miestelyje atrodo mums aiškūs ir mustena. Pasikartosiu – šie rinkimai svarbūs visos šalies mastu, ne tik mūsų savivaldybėje. Tai bus tarsi referendumas, kokios valstybės ateityje norime ir kokia ilgainiui bus tos valstybės politika mūsų

kaime, miestelyje, savivaldybėje.

Išskirsiu mano subjektyviu požiūriu Lenkijos lietuvių bendruomenės šio meto prioritetus. Žinoma, tai tik mano nuomonė, kuri gali labai skirtis nuo kitų nuomonės.

Nieko naujo neišrasiu. Mano manymu, lietuvių bendruomenei svarbu išsaugoti ir stiprinti savo švietimo ir kultūros institucijas. Tai jos daugiausiai stabdo nutautėjimo tempą ir stiprina tautinę tapatybę. Nepaisant to, koks bus Lietuvos politinio ar visuomenės elito požiūris į mus, mums turėtų labai rūpėti kuo geresni Lietuvos santykiai su Lenkija. Taip pat savivaldybių lygmeniu. Gerai būtų, kad toliau vyktų lietuvių kultūros ir istorijos paveldo populiarinimo, išsaugojimo darbai. Taip pat svarbu, kad lietuvių bendruomenė būtų matoma šiame regione kaip lygiavertė

ir svarbi šio krašto ateities kūrėja. Žinoma, paskutinės idėjos sėkmingas įgyvendinimas labai priklauso ir nuo mūsų aktyvumo, profesionalumo, savo ateities platesnio matymo ir planavimo.

SEINUOSE

Seinuose pradėjus veikti „Lietuvių namams“ ir „Žiburio“ mokyklai įvyko daug teigiamų pokyčių. Žinoma, dėl Lietuvos valstybės paramos atsirado geri instrumentai tuos pokyčius bandyti įgyvendinti. Taip pat svarbu, kad Seinuose besiformuojantis lietuvių kultūros ir švietimo centras neužsisklendė ir, kiek leidžia galimybės, integruoja aplink Seinus gyvenančius lietuvius, kviečia juos mokytis ir dalyvauti lietuvių kultūriname gyvenime. Pasikeitusi padėtis leido iš naujo pamąstyti apie lietuvių kultūros įamžinimo klausimus, pasiūlyti plačiau, dažnai konservatyviai nusiteikusiai lenkų bendruomenei labiau ir giliau susipažinti su lietuvių kultūra bei komplikuota Seinų istorija. Taigi sakyčiau, kad tiek lietuviams, tiek daugumai Seinuose gyvenančių lenkų turėtų rūpėti, jog šis procesas ir toliau eitų šia linkme, kadangi atveria naujas galimybes naudotis Lietuvos kaimynystėje ir lietuvių buvimu šiame krašte. Vis rečiau girdime kartais giliais įsitikinimais paremtus pasisakymus, kad lietuviai nori dominuoti viešojoje erdvėje, siekia primesti savo istorijos sampratą ir „sulietuvinti“ Seinus. Kita vertus, vis dažniau pamąstoma, kad gal visai nėra reikalo dar labiau lietuvinti ar dar labiau lenkinti Seinus. Mat šiandien globalizacijos apimtame pasaulyje kova vyksta visai kitoje plotmėje. Sveika konkurencija tarp lietuviškų ir lenkiškų švietimo ar kultūros įstaigų, mano įsitikinimu, neišvengiamas ir reikalingas procesas. Tokiu būdu visi praturtėjame, neužsidarome savo bendruomenėse, kuriame naujas idėjas.

Taigi artėjančių rinkimų metu ir turėtumėm rinktis tas idėjas, kurios skatins tokią krašto viziją ir raidą. Norint tai įgyvendinti, būtina užtikrinti, kad „Lietuvių namai“ ir „Žiburio“ mokykla sėkmingai dirbtų ir netrukdytų jiems kokie nors žalingi ar diskriminuojantys administraciniai savivaldybės sprendimai.

SUVALKUOSE

Idėja Suvalkuose kurti lietuvių kultūros ir švietimo centrą yra prasminga. Tai gali būti tikras „išganymas“ Punsko licėjui, kuris į neseniai pastatytas modernias patalpas pajėgus priimti žymiai daugiau lietuvių mokinių, negu dabar priima. Todėl mokiniai iš Suvalkų ir Seinų labai laukiami. Tenesupyksta ir mūsų kultūros darbuotojai, tačiau naujų idėjų ir lietuvių kultūros sklaidos formų Suvalkuose atsiradimas taip pat išeitų į naudą, ilgainiui sustiprintų Seinuose ir Punske veikiančias lietuvių kultūros įstaigas. Tai taip pat galutinai išspręstų Lenkijos lietuvių draugijos skyriaus ar „Vienybės“ klubo patalpų nuomos klausimą ir sumažintų laikinumo pojūtį.

Esu įsitikinęs, kad vienokia ar kitokia forma toks centras Suvalkuose įsikurs. Lietuvos valstybė teikia tam pirmenybę ir, matyt, savo tikslą pasieks. Savivaldybių rinkimų kampanijos metu Suvalkuose girdime ir skaitome įvairius pareiškimus būsimą centro tema. Nereikia stebėtis atliekamų internetinių apklausų rezultatais, kurie vienareikšmiai neigiami lietuvių ar Lietuvos atžvilgiu. Visų pirma tokiose apklausose dalyvauja labiausiai aktyvūs socialinių tinklų lankytojai. Jie aktyviai ir dažniausiai neigiama forma reiškiasi visose apklausose, pradedant lietuvių tema, baigiant augančiomis kiaušinių kainomis parduotuvėse. Mums labiau turėtų rūpėti vietos politikų pareiškimai. Žinoma, rinkimų kampanijos metu būna įvairių pareiškimų. Vieni labiau pasverti,

diplomatiški, kiti radikalūs. Aš visada stengiuosi vertinti ne pavienius pareiškimus arba jų nebuvimą, bet žiūrėti į vietos politikų pasisakymus, elgesį ilgesnį laiko tarpą. Tai nesunku padaryti. Šiandien beveik visi jau galime įsijungti kompiuterį, atsidaryti Google naršyklę, įrašyti politikų vardą, pavardę ir pridėti dar bent du žodžius: „Litwini“, „Litwa“. Patikėkite, per trumpą laiką galime daug sužinoti.

PUNSKĖ

Sakysite, čia viskas aišku. Ne. Ar Seinų apskrities viršininko pavaduotojas bus lietuvių bendruomenės rekomenduotas žmogus, priklausys būtent nuo punskiečių tvirtos laikysenos. Ar Suvalkuose pavyks įkurti ir „išjudinti“ darbui lietuvių kultūros ir švietimo centrą, taip pat didžiąja dalimi priklausys nuo punskiečių dalykinės paramos. Kaip seksis lietuviams Seinuose, taip pat priklausys nuo Seinų ir Punsko savivaldybių santykių kojos. Juk nėra paslaptis, kad sėkmingo Lietuvos ir Lenkijos

pasienio savivaldybių bendradarbiavimo raktas guli ne kur nors kitur, o būtent Punske. Tai žinodami turime kiek įmanoma stengtis, kad Punską valdytų ne tik viršaitis, bet ir tarėjai, kurie šiuos dalykus išmano ir supranta.

Štai tokie mano pamąstymai. Tikiuosi, „Aušros“ skaitytojai nesupyks. Juk „Aušros“ prenumeratoriams apie tai net rašyti nereikia. Jie ir taip puikiai žino ir supranta, kas svarbu lietuvių bendruomenei, o mano paminėtus argumentus žymiai labiau galėtų praplėsti ir vaizdžiau aprašyti.

Suvalkuose

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Mokslo mugė „Erdvėlaisis Žemė“

„ŽIBURIO“ INF.

Rugsėjo 14 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos aštuntokai ir gimnazistai bei Punsko licėjaus mokiniai dalyvavome Kauno technikos universiteto rengiamoje mokslo mugėje „Erdvėlaisis Žemė“.

Pasiruošėme mugėje rodyti įvairius daiktus per mikroskopą, o kad mūsų pasirodymas būtų gyvesnis ir įdomesnis, norėjome paaiškinti susidomėjusiems, kas bendro tarp bulvės ir spanguolių kisieliaus, musės sparno ir krabo bei kaip dilgina dilgėlė. Mūsų pasirodymą stebėjo kelios grupės. Tikime, kad jiems patiko.

Po pasirodymų mus pakvietęs profesorius Gediminas Adlys parodė mums universitetą. Lankėme laboratorijas ir auditorijas. Mums labai ten patiko. Tikėtina, kad ateityje norėsime šiame universitete studijuoti.

Punsko licėjaus dir. A. Nevulis, KTU prof. G. Adlys, „Žiburio“ mokyt. D. Valukonytė su mokiniais

Iš „Žiburio“ mokyklos archyvo

Kauno technologijos universit

Mokytoja D. Valukonytė su moksleiviais

Mugės akimirka

Paulinos Nevulytės nuotr.

Paulinos Nevulytės nuotr.

Išvyka į Druskininkus

VIDA JOLANTA STANKEVIČIENĖ

Rugsėjo 16 d. „Viltelės“ klubo globotiniai, tėvai bei globėjai buvome nuvykę į Druskininkus. Šis miestas švyti ne tik nuostabių grožių, bet ir švaria aplinka. Visi išvykos dalyviai važiuovome lynų keliu. Visus metus veikiantis lynų keltuvas Druskininkuose – vienintelis toks Lietuvoje. Tai viena iš ekologiškų transporto rūšių, kuri neteršia aplinkos ir yra nuostabi pramoga tiek vaikams, tiek suaugusiems. Kelionės metu pro nedidelius keltuvo langus matyti įspūdingus Druskininkų kurorto miškus, Nemuno upės vingius ir nuostabią miesto panoramą.

Labai įdomu buvo lankyti Nacionalinį M. K. Čiurlionio dailės muziejų. Gidė papasakojo apie Čiurlionio gyvenimą ir kūrybą. Muziejaus ekspozicijose susipažinome su žymiausio Lietuvos menininko

Vidos Stankevičienės nuotr.

Vidos Stankevičienės nuotr.

M. K. Čiurlionio sukurtais tapybos ir grafikos kūriniais. Sužinojome, ką reiškia paslaptingi ir daugeliui negirdėti meniniai terminai „fluorofortas“ ir „vinjetė“. Žavėjomės subtilybėmis grafikos technikų, kuriomis savo kūryboje vadovavosi M. K. Čiurlionis praėjusio amžiaus pradžioje.

Druskininkuose aplankėme taip pat apverstą namą. Čia išvydome apverstą vonios kambarį, svetainę bei miegamuosius kambarius. Atrakcionas sukelia gravitacijos jausmą.

Išvykos dalyvius lydėjo gera nuotaika. Diena pasitaikė saulėta ir šilta. Dar ilgai atminty pasiliks gražūs vaizdai ir įspūdingos akimirkos.

Ačiū Punsko savivaldybei už transporto parūpinimą bei visiems, kurie paaukėjo savo 1 % metinių pajamų mokesčio.

„Vilkatlakų“ paskaita ir Vyčių kryžiaus blizgesys

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Rugsėjo 22-ąją minime Baltų vienybės dieną arba rudens lygiadienį. Šiomet šias ypatingas progas Jotvingių ir prūsų gyvenvietėje Ožkiniuose vainikavo Tarptautinė baltų kultūros diena, dovanojusi lietuviškas dainas, nugalintą Lenkijos lietuvių eiliuotą žodį, pakilią nuotaiką prie Lietuvos, Latvijos ir Prūsijos vėliavų bei Durbės mūšiu atminti skirto akmens, šventosios ugnies šilumą prie aukuro, brolišką jos dalijimosi aurą, prūsų viralo „Putra“ skonį, neeilinį susitikimą su Senovės baltų kovų brolija „Vilkatlakai“ iš Lietuvos ir išskirtinių Marijampoliečių bendrijos padėkų akimirką.

Sakoma, kad kiekviena metai iš metų švenčiama kokia nors išskirtinė diena įneša į mūsų gyvenimą dalelę naujumo; sakoma, kad kiekvienos šventės tortą puošia skani prisirpusi vyšnia. Tarptautinės baltų kultūros dienos šventės saldumas buvo „Vilkatlakų“ paskaita po grynu dangumi. Kadangi jie klausytojams paliko didžiulį įspūdį, būtina su jais susipažinti, pateikti jų pasirodymo santrauką.

„Vilkatlakai“, tai Lietuvos istorijai, meilei Tėvynei ir senajai jos praeičiai neabejingi žmonės. Jie patys save vadiną atkuriamosios Lietuvos istorijos klubu, kurio „veikla apima baltišką kultūros savasties tūkstantmetį“.

Brolijos įkūrėjai yra labai sąžiningi savo darbuose ir mintyse, todėl to paties reikalauja iš visų norinčiųjų prie jų prisijungti. Brolija ne tik egzistuoja. Ji tobulėja, vystosi ir didėja vien savanoriškai dirbant. Jos ratui priklauso baltų tautos praeitį gerbiantys, jos pėdsakus skaitantys ir atkuriantys asmenys. „Vilkatlakų“ rankose ir galvose slypi jų mėgėjiškos veiklos jėga. Jie moka ir kautis, ir kruopščiai užsiimti archajišku amatu. Taip pat leidžiasi į keliones po gamtą, lanko istorines, archeologines, mitologines vietas ar magiškus festivalius, kurių metu galima per sekundę nuskelti kelis šimtus ar tūkstančius metų atgal. Galima sakyti, kad jie, tai gyva istorija, kurios vartyti nereikia. Ji pati atsiverčia prijauciantiems.

Kai dar saulė buvo pakibusi aukštai, „Vilkatlakų“ būrio vadas Arūnas Bugvilionis paskaitos klausytojus girdė nepaprastai įdomiais pasakojimais apie baltų kovotojų pasirėngimą kovai, jų aprangą, šarvus, ginklus. Jo pasakojimus lydėjo būrio nariai bei Punsko atstovai, pasipuošę atkurtais karių kostiumais. Anot A. Bugvilionio, lietuvių kariuomenės kovotojai daugiausiai būdavo apsiginklavę ietimis. Ietininkų šarvuotė ir ginklai atkurti remiantis kryžiuočių, lenkų kronikomis. Jose rašoma apie puikius baltų genties, t. y. prūsų, ietininkus. Įdomu, jog priešų kronikose nerašoma apie baltus, kurie gerai valdė lankus, todėl manoma, kad lankas, kaip ginklas, nebuvo itin

Jurgitos Stankauskaitės nuotr.

Jotvingių ir prūsų gyvenvietės savininkas Petras Lukoševičius su „Vilkatlakais“

populiarus. Teigiama, kad miškinga teritorija nebuvo tinkama jais naudotis. Taigi kovai būdavo ruošiamos ietys, nes „be ietininko tai nėra tikra prūsų kariuomenė“. „Vilkatlakų“ vadas atkreipė dėmesį į iečių dydį, nes „tai, kas rodoma filmuose – didelės ir ilgos ietys – yra nesąmonė“. Visos kovų ietys buvo gana mažos ir vadinamos akstimis. Paprastai kiekvienas karys turėdavo nuo 3 iki 5 iečių. Be jų, protėviai naudodavo vadinamąsias alkūnes, kuriomis buvo galima stipriai smūgiuoti. Lenkų kronikose išlikusi informacija apie skrendančių iečių debesis. Prūsai, pasislėpę nuo priešų, mokėjo sumaniai saviems būriams pranešti apie iečių metimo momentą. Kelių dešimčių ar šimtų skrendančių aštrių iečių vaizdas ne tik buvo baisus, bet ir mirtinas. Nuo jų būdavo sunku apsisaugoti. Verta pridurti, kad ietys, tai buvo idealus ginklas kovojant per atstumą. Prūsų karys turėjo kirvį. Priartėjusiam priešui geriausia buvo suduoti būtent kirviu arba labai paprastu, bet efektingu ginklu – vėzdu. „Didžioji dalis kariuomenės iš viso neturėjo šarvų, todėl medinis vėzdas buvo geriausias ginklas, na ir, žinoma, apsaugojimo priemonė – skydas.“ Kiekvienas karys privalėjo turėti skydą. Dažniausiai jis buvo ovalo formos. Toks skydas populiarus buvo IV–V a., tačiau tokios formos skydais naudotasi dar iki XIV a. Beje, kariai nešiodavo buožes, peilį. Galvas saugodavo užsidėję šalną, o kūną dengė grandininiai šarvai. A. Bugvilionis pasakojo, kad anksčiau tyrėjai manė, jog grandininiai šarvai, tai Tolimųjų Rytų išradimas. Naujausių radinių pagrindu bandoma keisti senesnę nusistatymą ir teigiama, jog tai keltų sumanus kūno apsaugojimo būdas. Būtent keltai, kovoję su Romos imperija, išpopuliarino grandininis šarvus pietų ir Tolimųjų Rytų kraštuose. Pasirodo, kad ne visi šarvai buvo patogūs. Geri šarvai yra tokie, kurie nevaržo judesį, o karys su jais jaučiasi

labai saugiai. Patogumo suteikia diržas, prie kurio ne tik prikabinami ginklai. Jis taip pat suspauždia sunkius šarvus, kad lengviau būtų juos nešioti. Kovodamas karys gali būti sužeistas, gali likti mėlynės ar lūžti ranka nuo stipraus smūgio, tačiau nebus sužeistas mirtinai.

Prūsų karių didžiūnas vadinamas rikiu. Tai karių rikiuotojas. Jo užimama pozicija buvo matoma iš toli – rankoje laikė vėliavą su prikabintais arklio uodegos plaukais. Dėl šios atributikos išsiskirstę kariai iš toli matydavo, kad laikas vėl rikiuotis į vieną vietą. Jo statusą rodydavo gražus ornamentuotas kirvis (šiandien kariuomenėje karininkų laipsnį rodo antpečiai). Įdomu, kad turtingesni kariai galėjo leisti sau turėti du kirvius: vieną kovai, o kitą darbui. Rikis visuomet nešiodavosi kalviją.

A. Bugvilionis užsiminė apie kario specifinį santykį su mirtimi. Paprastai joks karys nebijodavo mirties. Žinojo, kad kiekvieną akimirką gali žūti. Todėl jis turėjo būti pasiruošęs, „eidamas į mirtį privalėjo būti nepriekaištingas – švarus, gražus, tad ant jo daiktų buvo daug ornamentikos, viskas blizgėjo, kiek įmanoma daugiau pasidabruotų ir paauskuotų daiktų ar papuošalų nešiojo“. Dar vienas iš rikio atributikos daiktų, tai ragas. Ragą pūsta tuomet, kai reikėdavo kariams paskelbti pranešimą. Šie, atpažinę savo rikio rago garsą

„Vilkatlakų“ būrio vado A. Bugvilionio paskaita

ar melodiją, suprasdavo garsu paleistą žinutę ir šaukimą burtis, trauktis, blokuoti, pulti ar pan. Galima klausyti, kodėl ragu „šaukta“, kam iš viso jo reikėjo. „Vilkatlakų“ būrio vadas sakė, kad vykstant baltų kovoms su priešais aplink skambėjo susikertantys kalvijai, į skydus atsitrenkiantys kirviai, sklido riksmi. Neįmanoma buvo perrėkti. O juk kovojant reikėjo karius kaip nors informuoti. Rikiui priklausydavo išskirtinės formos prūsų išrastas šydas su grioviu rankai įkišti, kurį turėti norėdavo ne vienas Vakarų kraštų priešas. Tad „jeigu jūs išgirsite kalbantį, kad mūsų protėviai buvo lakstančios beždžionės, gyvenančios tankiuose miškuose, galite parodyti špygą, – juokaudamas pasakojo A. Bugvilionis. – Patys matote, kad yra elementų, kuriuos Vakarai iš mūsų perėmė“. Vėliau minėto skydo formą nukopijavo kryžiuočiai, su kuriais prūsams teko ne kartą susidurti,

J. S. Paransevičius apdovanotas Sūduvos Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtmečio Vyčių kryžiumi

o nuo XIV a. jais naudojosi visos Europos kariai. Rikio šalmas turėjo špilį, skiriantį jį nuo paprastų karių.

Netrukus po vaizdingų žodinių rikio aprašymų jo vietą pakeitė vitingas. Šis nuo anksčiau minėtų karių skyrėsi jau ne tik nešiojamos geležies kiekiu, bet ir spalvomis. Viduramžiais išgauti spalvas nebuvo taip lengva kaip šiais laikais. Ryškios raudonos spalvos nebuvo galima gauti iš jokių augalų. Raudonumui intensyvumo suteikdavo tik ochra. Prūsai ją siūsdavosi iš Bizantijos. Vien tai rodė vitingo aukštą statusą, nes ne kiekvienas galėjo sau leisti parsisiųsti brangų pigmentą. Vitingo šarvai stipriai skyrėsi nuo anksčiau minėtų karių šarvų, pasižymėjo patogumu, sumania pagaminimo sistema. Vitingo karo vado atributas – žalvarinė

ir ginkluotės replikas bei medžiagas kuorui įsigijo (ir jį pastatė) įgyvendindamas LT-PL-2S-138 projektą.

Paskaitą vainikavo „Vilkatlakų“ būrio narių kova. Ji truko trumpai, bet buvo įspūdinga. Po išsamios pamokos šventė tęsėsi prie Durbės mūšio akmens. Pakili nuotaika dovanojo svečiams staigmeną. Po rimties ir sugiedotų trijų baltų tautų himnų keletą gražių žodžių tarė Marijampoliečių bendrijos veikėjai gerb. Vytautas ir Paulius (Vytautas – tai Marijampoliečių bendrijos įkūrėjas nuo Sąjūdžio laikų), kurie, kaip sakė, „čia atvykę gauna tautinį ir dvasinį krūvį“. Jų apsilankymas Jotvingių ir prūsų

buožė. Prie diržo jis nešiodavo kapšą su sidabru. Po karo mūšio pirmas vitingas atsirinkdavo vertingiausius ir įdomiausius dalykus, po jo pirmenybę turėjo rikis, o tiems paprasčiausiems kariams beveik nelikdavo nieko.

„Vilkatlakų“ būrio vadas labai įdomiai pasakojo apie Jotvingių ir prūsų gyvenvietėje pastatytą aukštą, galingą karinę techniką – kuorą. „Kuoras, tai tarsi šiuolaikinis tankas“, – kalbėjo A. Bugvilionis. Kuoru būdavo puolami pilių vartai, kadangi tai buvo pati silpniausia ir lengviausiai nuverčiama prieš būsinių vieta. Verta paminėti, kad Punsko valsčius keturias karių aprangos

gyvenvietėje buvo paremtas noru ir pareiga padėkoti ir apdovanoti Sūduvos Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtmečio Vyčių kryžiais (iš viso jų pagaminta 50 vnt.) Punsko, Seinų ir Suvalkų krašto žmones, t. y. Kazimierą Baranauską, Juozą Sigitą Paransevičių, Gediminą Krauzlį, Algirdą Vektorių ir Aldoną Vaicekauskienę „už nuopelnus Sūduvos ir Lietuvos laisvei, už pastangas ir darbus stiprinant Lietuvos nepriklausomybę, laisvę, puoselėjant tautiškumą, etninę kultūrą, kalbą, tradicijas ir papročius, už pažangą profesinėje veikloje, tėvynės gynybą ir apsaugą, už valstybingumo dvasios kultūros, religijos puoselėjimą, altruizmą ir pasiekimus politinėje ir administracinėje veikloje, taip pat už tautiečių rėmimą ir pagalbą vargstantiems“. Marijampoliečių bendrijos atstovai pabrėžė, kad būtent bendradarbiavime su tautiečiais, siejančioje veikloje ir atsidavime savo kraštui slypi baltų vienybės jėga, kurią daugelį metų puoselėja Vyčių kryžiais apdovanoti asmenys.

Gerą nuotaiką lydėjusi lietuviška daina nuvedė šventės dalyvius prie aukuro, kur įkūrus šventąją ugnį buvo poetiškai žarstomi eiliuoti lietuviški ir latviški žodžiai. O kai saulė leidosi už spygliuoto miško, vis dar girdėjosi iš Latvijos atvykusių svečių lyriška latviška daina.

Renginys suorganizuotas įgyvendinant Punsko valsčiui projektą Nr. LT-PL-2S-138 „Baltų palikimo išsaugojimas ir skatinimas Lietuvos ir Lenkijos pasienyje“, dalinai finansuojamą Europos regioninės plėtros fondo (Interreg V-A Lietuva-Polska programa).

Interreg
Lietuva-Polska

Europos Regioninės Plėtros Fondas

EUROPOS SĄJUNGA

Ieškodami Šviesos

BOŽENA BOBINIENĖ

Ankstyvas sekmadienio rytas. Galima sakyti, dar naktis. Ne kasdien žadintuvas skambina pusė trijų. Nepaisant to, kad vėlai eita miegoti, kelių valandų pakanka sutelkti jėgas kelionei į Kauną. Visur tamsu, pučia nemalonus vėjas, o juk dar prieš kelias dienas rugsėjo naktys buvo tokios šiltos... Sėdam į mašiną ir pajudam trumpesniu keliu į Budzisko perėją. Stabtelim ant aukščiausio Vaičiuliškių kalno: ten, dešinėje, dega šviesos Lietuvoj, kairėje lyg blykstelė žaibas, o pakėlus galvą – dangus nusėtas milijonais žvaigždžių. Šalta. Ant kalno vėjas dar stipresnis.

Kelyje į Kauną susitinkam vis daugiau mašinų, riedančių ta pačia kryptim, kaip ir mes: du lenkų autobusai, nemažai lengvųjų... Sustojam prie A. Stulginskio universiteto. Tamsa vis dar gaubia jau pabudusį Kauną. Iš visų pusių renkasi žmonės į stoteles, iš kur nemokamas miesto transportas, pažymėtas raide „P“, veža į senamiestį. Su kiekvienu sustojimu autobus prisipildo vis daugiau keleivių, nešinių sulenkiamosiomis kėdėmis, kuprinėmis, pledais. Išlipame kitame Nemuno krante. Žmonių daugėja. Jie renkasi iš visų miesto kerčių, lyg upeiliai liejasi parko link: į dviejų upių ir minios žmonių Santaką. Daug policijos, daug savanorių. Su ta gyva srove ir mes patenkame į vietą. Į paskirus sektorius susidaro vos ne kilometrinės eilės. Įėjimas užtrunka – dėl saugumo kiekvienas turi pereiti patikros vartus. Po valandos galime eiti toliau. Pradedama švisti.

Į savo vietą patenkame prieš 6 val. Anksti dar, bet žmonių jau daug. Prie tvorelės neprieisi. Stovim sektoriaus vidury. Šalta. Vėjas neatlyžta, o gal dar stiprėja. Laimė, nelyja. Dauguma

Vysk. Kęstutis Kėvalas - viena iš daugelio simboliškų jungčių tarp dviejų popiežių vizitų Lietuvoje

žino, ko čia atėjo – klausosi iš altoriaus scenos sklindančių Dievo malonę patyrusių žmonių liudijimų, istorijų, maldos, apie trijų šimtų balsų jungtinio choro giesmių. Ten jau stovi Trakų Dievo Motinos, Lietuvos Globėjos, paveikslas originalas ir popiežiaus pernai palaimintuoju paskelbto Teofiliaus Matulionio relikvijos.

Laukimo valandos. Kai kam prailgsta ir pasijunta lyg iškyloje: iš krepšių traukia sumuštinis, kavos, arbatos... Pakvimpa kumpiai ir česnakai. Patogiai įsitaisë atsinešiose kėdutėse, susirinkusieji į sektorius vaišინasi, šnekučiuojasi. Šiek tiek erzina, bet gal čia laiko ženklas: tas žmogaus geismas patogiai įsitaisyti? Mums kažkaip neateina noras pusryčiauti. Laukiame, klausomės, kaupiame mintis. Šildomės ką tik patekėjusios saulės spinduliuose, kurie spigina tiesiai į akis.

Likus valandėlei iki devynių

(Lietuvos laiku – iki dešimtos), į altoriaus sceną išeina Telšių vyskupas Kęstutis Kėvalas. Pasakoja apie savo susitikimą su popiežiumi Jonu Pauliumi II 1993 metais: kaip Dievas sudėliojo įvykius ir kaip neįmanoma tampa įmanoma, o paskutiniai tampa pirmaisiais. Prieš 25-erius metus šis vyskupas buvo seminaristas. Tikėjosi dalyvauti šv. Mišiose su popiežiumi Santakoje, o susiklostė taip, kad visą tą laiką turėjo sėdėti kurijos kambaryje ir rengti iškilmių transliacijos įrašą (tuomet dar nebuvo skaitmeninių technologijų). Netekęs vilties „gyvai“ susitikti su Šventuoju Tėvu, staiga išgirdo, kad popiežius po šv. Mišių vyksta būtent į kuriją pietauti. Jaunas klierikas susitiko su juo asmeniškai, nusifotografavo ir gavo tą nuotrauką su paties Jono Pauliaus II autografu...

Staiga išgirstame, kad Pranciškus jau Kaune, jau Santakoje. Netrukus

Šventasis Tėvas sveikinasi su Santakoje susirinkusiais pilgrimais

iš tolo pamatome papamobilį. Apima džiaugsmo ir nerimo jausmas, į akis skverbiasi ašaros. Štai tikrai matome popiežių Pranciškų, kaip paprastai mojuojantį, laiminantį, besišypsantį. Matome jį iš tolo, bet juntame iš jo sklindančią šviesą, ramybę, džiaugsmą. Rodos, nuo seno jį pažįstam, sutinkam kaip savą, artimą žmogų. Žavi jo paprastumas, kuklumas. Jis tiesiog tuo spinduliuoja. Pakanka akimirkos – ir išvelgiame jame atvirą, šiltą žmogų, o ne išdidžią asmenybę.

Ką tik išėjus Pranciškui prie altoriaus, staiga žmonės rodo vieni kitiems į dangų: virš Santakos sutviska mažas vaivorykštės lopinėlis. Giedras gan dangus, šviečia saulė, o vaivorykštės lankas nukrypęs atvirkščiai nei paprastai. Koks nerealus sutapimas! Vėliau meteorologai aiškino, kad tai buvo labai retas dangaus reiškinys, vadinamas saulės halu, senovėje reiškusiu oro permainas. Galbūt pasirodęs tokią akimirką šioje vietoje pranašavo pokyčius čia susirinkusiuose?..

Visi ar bent dauguma pilgrimų atsivertė mišiolėlius, kuriuos įeinant į sektorius mums įteikė savanoriai. Pamaldos vyko daugiausia lotynų

kalba su lietuvių, lenkų, anglų kalbų tarpais. Šventąsias Mišias koncertavo vietos vyskupas Lionginas Virbalas, Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas arkivysk. Gintaras Grušas, dalyvavo daugiau kaip 30 vyskupų iš Lietuvos ir užsienio ir per 800 kunigų iš Lenkijos, Baltarusijos, Latvijos, Rusijos, Vokietijos, Islandijos. Įsimintinas buvo popiežiaus Pranciškaus pamokslas. „Krikščionio gyvenimas visuomet veda per kryžių, kuris tuo metu atrodo, kad niekada nesibaigs“, – priminė Šventasis Tėvas. „Praėjusios kartos yra išgyvenusios okupacijos įkarštį, kančią tų, kurie buvo tremiami, netikrumą dėl tų, kurie negrįžo, įskundimų ir išdavystės gėdą. Išminties knyga mums kalba apie teisiejo persekiojimą, apie tą, kuris patiria užgaules ir kančias vien tik todėl, kad yra geras. [...] Broliai ir seserys, valdžios ir garbės troškimas yra labai paplitęs gyvenimo stilius tų, kurie nepajėgia išgyti iš savo praeities žaizdų, ir galbūt todėl šiandien nenori įsipareigoti darbui. Todėl ir diskutuoja apie tai, kaip kas labiau sužibėjo, kieno praeitis buvo tyresnė, kas turi daugiau teisių nei kiti gauti privilegijas. Šitai paneigiame mūsų

istoriją [...]“. Pranciškus mokė: reikia „dovanoti save netroškiant būti herojais, be aplođismentų, be noro būti pirmais“. Sakė: „Būkime „išeinanti“ Bažnyčia, nebijokime išeiti ir eikvoti save net tada, kai atrodo, kad tampame nematomi, prarasti save dėl pačių mažiausių, užmirštųjų, dėl tų, kurie gyvena egzistencijos pakraščiuose. Tačiau žinokime, kad tas išėjimas kai kuriais atvejais reikalaus sulėtinti žingsnį, palikti nuošalėj nerimą ir skubėjimą, kad išmoktume pažvelgti į akis, išklausti ir palydėti likusį kelkraštyje. [...] Būtent dėl to esame čia, nekantraujame priimti Jėzų Jo žodyje, Eucharistijoje, mažuosiuose. Priimti, kad Jis sutaikytų mus su mūsų praeitimi ir lydėtų mus dabartyje, kuri savo iššūkiais ir savo ženklais mus nuolat įkvepia.“

Smagu buvo patirti su Punsko kraštu susijusių akcentų. Štai aukų atnašavimo metu staiga pastebėjome punskietį Aidį Staskevičių, užsienio lietuvių jaunimo atstovą, kartu su Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininke Dalia Henke perduodantį Pranciškui taurę su Švenčiausiuoju Sakramentu. Vėliau, dalijant šv. Komuniją, žvilgsniu sutikome mūsų vikarą kun. Marių, skubantį į gretimą sektorių su ostijų sklidina taure (Komunijos dalinti išėjo per 200 žmonių).

Išraiškingas buvo ramybės palinkėjimas. Lig šiol sektoriuose stovėję gan abejingi žmonės staiga su džiaugsmu ir entuziazmu paduoda vieni kitiems rankas, linkėdami ramybės. Pildosi Šventojo Tėvo prašymas: būkite šalia vienas kito, pastebėkite viens kitą, paduokite ranką. Akimirksniu visi tampame artimesni – esame šioje vietoje jau geras kelias valandas kartu, pradedame vienas su kitu apsiprasti. Manau, būtumėm čia pastovėję iki vakaro – būtumėm išėję kaip geri bičiuliai.

Į rankas vietoj mobiliųjų telefonų visi paima savanorių dalijamas

Popiežiaus Pranciškaus homilija

trispalves vėliavėles. Su kiekvienu popiežiaus atsisveikinimo žodžiu visi spontaniškai jomis mojuojame. Pranciškus neatsisveikina su minia pateitiška, įmantria fraze, kaip paprastai daro aukšto rango žmonės. Palaiminęs jis tiesiog lietuviškai palinkisi visiems gero sekmadienio ir skanių pietų. Šito šilto palinkėjimo visiems su kaupu užtenka. Pranciškus eiliną kartą įrodo savo paprastą, žmogišką būdą, normalumą, tikrumą. Žmonės juo pasitiki, nes jis kalba pasilenkdamas prie kito, žiūrėdamas tiesiai į akis, kalbėdamas tiesiai į širdį. Nevengia padėkoti šimtą tūkstantinei miniai už tai, kad atvyko į šį susitikimą.

Pradėjome skirstytis nustatyta tvarka, „plaukėme“ vientisa upe iš Santakos parko kiekvienas į savo pusę. Mums tos 8 valandos visiškai nepailgo, neišvargino. Minioje vis dar kiekvienas prisimindavo popiežiaus kalbos ištraukas. Tikiu, kad jo žodžiai bus cituojami dar ilgai. Ir ne tik cituojami, bet ir įgyvendinami.

Eidami Kauno senamiesčiu, prisiminėme Šventojo Tėvo vizitą Lietuvoje prieš 25-erius metus. Pasikeitė ne tik popiežius.

Pasikeitė pats miestas ir visa Lietuva. Atrodo, į gera. Prieš 25-erius metus iš ką tik atgavusios nepriklausomybės šalies kraustėsi rusų okupacinė kariuomenė. Šiandien gatvėse sutikome sąjungininkus, įvairių šalių NATO pajėgų karius. Sieną kirtome be jokio sustojimo, o anuomet teko ieškoti tinkamo transporto, pereiti griežtą pasienio kontrolę. 1993-ųjų rugsėjo 6-osios rytą Kaune nejudėjo

joks transportas, atsimenu, žmonės į Santaką ėjo tiesiog gatvių viduriu. Dabar buvo daugiau policijos kontrolės, o įeinant į parką teko pereiti gana smulkmeniškos patikros punktus. Ar iš tiesų esame visiškai laisvi? Ar atsikratėme baimės? Prieš 25-erius metus popiežius Jonas Paulius II Santakos parke kalbėjo apie Šventosios Dvasios veikimą, atnaujinantį žemės veidą, apie tai, kad Ji veikia per žmogų, gaivina jo dvasią ir leidžia atnaujinti asmeninį, šeimos ir visuomenės gyvenimą, drąsino žmones, ką tik iškovojusius laisvę ir kuriančius demokratinę valstybę. Dabar popiežius Pranciškus ragino atkreipti dėmesį į vertybes, siekti santarvės, taikos ir vienybės, skatino Baltijos šalis būti tiltu tarp Rytų ir Vakarų. Neprarasti to, už ką kovojo praeities kartos. „Krikščionio gyvenimas visuomet veda per kryžių, kuris tuo metu atrodo, kad niekada nesibaigs.“ Būkime budrūs, siekime Šviesos.

Susitikimuose su popiežiumi Pranciškumi dalyvaavo per 200 Punsko parapilietėjų. 85 iš jų – tai mūsų krašto jaunimas, kuris su Šventuoju Tėvu susitiko rugsėjo 22 d. Vilniaus Katedros aikštėje.

Šimtą tūkstantinė minia atsisveikina popiežių Pranciškų

Sveikiname Mokytojus Šalčiūnus

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Ak metai, su vėjais nuskrieję –

Žaibais pažaboti žirgai!

Sakykit,

Sakykit, eiklieji,

Ar nešite mus dar ilgai?

(„Nuskriejantiems metams“)

Rugpjūčio 5 d. teko dalyvauti garbaus amžiaus sulaukusio jubilieto garbei atnašaujamos Mišiose Šv. Arkangelo Mykolo bazilikoje Marijampolėje ir pasveikinti šį visą Lietuvą bei mūsų kraštą pamilusį dosnų rėmėją, poetą, buvusį mokytoją Jeronimą Šalčiūną. Būsimas poetas ir mokytojas gimė prieš 90 metų rugpjūčio 6 d. Šiomet gegužį taip pat sukako 50 metų, kaip jis susituokė su Irute. Ji jau pusamžį esanti jam „tauriu ramsčiu“.

Jubiliejinės pamaldas atnašaujantis jubilieto draugas kunigas Kazimieras Ambrasas per pamokslą sakė: „Tai buvęs mokytojas, poetas, patriotas, pamaldus (per tris „p“). Jam rūpi ne tik šeimos, artimųjų, bet ir visos tautos bėdos ir vargai.

Stebina darbštumu ir energija. Nepriekaištingai mokytojavo, labai apsiškaitęs, domisi istorija, ilgai vadovavo ekskursijoms, kol leido jėgos.

Priklauso Kaimo rašytojų sąjungai, Vysk. Motiejaus Valančiaus draugijos ir Senjorų klubo, Gyvojo rožančiaus būrelio (Paežeriuose) narys. Tėvynės pažinimo būrį pats įkūrė ir jam vadovavo, ir toliau lanko.

Vardą jam tėvai parinko šventojo Jeronimo. Šis šventasis mokėjo hebrajų, lotynų, graikų, aramėjų ir kitas kalbas, nagrinėjo garsaus oratoriaus ir filosofo Cicerono darbus. Svarbiausias iš šv. Jeronimo darbų – jis kažkada išvertė į lotynų kalbą Šventąjį Raštą. Jo

gyvenimas buvo darbingas, nors trumpas, nes truko vos 24 metus (382–406). Buvo paskelbtas šventuoju, vertėjų globėju. Anais laikais jis buvo laikomas geriausiu Šventojo Rašto žinovu.“

Tad mūsų bičiuliui Šalčiūnui šis vardas buvo kelrodis, o šv. Jeronimas – globėjas.

Jeronimas Šalčiūnas gimė 1928 m. rugpjūčio 6 d. Vilkaviškio apskrityje, Virbalio miesto laukų kaime. Virbalyje lankė šešiametę mokyklą. 1941 m. gavo šios mokyklos šešių klasių pažymėjimą, o rudenį vokiečiai jį su tėveliais išgabeno darbams į Vokietiją. Grįžo 1945 m. rudenį. 1948 m. baigė Kybartų gimnaziją, gaudamas sidabro medalį.

Mokytoju dirbo vienerius metus Pilviškių progimnazijoje. Po metų Kaupeliškių 7-metėje mokykloje dėstė 8 dalykus bei dirbo apskrities laikraščio redakcijoje. Įstojo į Vilniaus pedagogikos institutą, kur studijavo anglų kalbą. Atsiėmė mokytojo diplomą su pagyrimu.

Ilgiausiai mokė Kybartų K. Doneičio gimnazijoje (iki 1970 m.). Vaidino komedijoje „Alyvų sodas“, dainavo gimnazijos, instituto, Kybartų vyrų, Marijampolės choruose. Marijampolės konstravimo biure dirbo vertėju. Vokiečių kalbą baigė studijuoti neakivaizdiniu būdu Kijeve, bet dėstyti jos neteko. Tikybos mokė iki 1990 m.

Eiliuoti pradėjo nuo antrosios klasės. Tobulėjo metai iš metų, todėl poezijoje jaučiama didelė patirtis. Eilėraščių tematika įvairi: etinės, dorovinės, patriotinės vertybės, gamtos grožis, meilė Tėvynei, motinoms, tradicijoms, Dievui, artimui.

Jeronimas Šalčiūnas išleidęs savo lėšomis dvylika knygelių (11 poezijos

ir 1 aforizmų), sukūręs daug proginių eilėraščių ir straipsnių spaudai. Mėgo keliauti, lankėsi Rusijoje bei už Atlanto, kur jo dviejų brolių kapai.

1985 m. J. Gintario slapyvardžiu JAV išleido poezijos knygėlę „Žodžiai nuo Nemuno“, 1997 m. – „Vaikystės takeliais“, 2002 m. – „Gyvenimo laiptais“, 2005 m. – „Saulėtekų žaros“, 2006 m. – „Metų vieškelėlis“ ir kt.

Prof. Ona Voverienė „Lietuvos aide“ (2018/8) apie jį rašė: „Baigė Vilniaus pedagoginį institutą, anglų kalbos specialybę. Dirbo anglų kalbos mokytoju Pilviškių vidurinėje mokykloje, vėliau Kaupeliškiuose, Kybartų vidurinėje mokykloje, Vilkaviškio rajono švietimo skyriuje. 1969 metais apsigyveno Marijampolėje. Kurį laiką dirbo Marijampolės kultūros skyriuje, vėliau dėstė anglų kalbą Rygiškių Jono vidurinėje ir proftechninėje mokyklose. Po dvidešimties metų darbo ir gyvenimo Marijampolėje išėjo į užtarnautą poilsį ir aktyviai įsijungė į visuomeninę veiklą – Marijampolėje įkūrė Tėviškės (vėliau Tėvynės) pažinimo draugijos skyrių „Senpilė“, į kurį sutelkė savo krašto tyrinėtojus – kraštotyrininkus ir tautotyrininkus. Tėvynės pažinimo draugijos (pirm. dr. Kazys Račkauskas) renginiuose – konferencijose, knygų sutiktuvėse ir draugijos narių jubiliejuose – mes su Jeronimu Šalčiūnu ir susipažinome. [...]

Eilėraštyje „Lietuvos odisėja“ poetas eilėmis atkuria visą Lietuvos valstybingumo istoriją, nuo karaliaus Mindaugo iki mūsų dienų, akcentuodamas svarbiausią Lietuvos istorinį įvykį – Mindaugo įkurtą valstybę Europoje, jo pirmą kartą atvestą ir į Europos valstybių šeimą,

Vytauto – didįjį žygdarbį, laimėtą Žalgirio mūšį, Lietuvos valstybės negandą – Liublino unią, po jos sekusius karus ir rusų okupaciją, unikalų pasaulyje knygnešių žygdarbį, nešant šviesą Lietuvai, vyskupo Valančiaus vaidmenį jame, Lietuvos valstybės atkūrimą po penkių šimtų metų jos nebūties, savanorių kovas, ginant jauną Lietuvos Respubliką, Antrąjį pasaulinį karą, okupacijas, pokario idealistines kovas, Sąjūdžio revoliuciją ir Lietuvos valstybės atkūrimą, ir, kas be ko, poeto nerimą, ar per tokias kančias atkurtoji Lietuvos valstybė išliks šiame gražiausios žemės lopi-nėlyje, ar tauta neišsivaikščios?

Visiškai pritariu knygos recenzento kanauninko Juozo Barkausko nuomonei, kad Jeronimo Šalčiūno eilėraščiai „žadina skaitančiųjų svajones, ilgesį, meilę gamtai, Dievui, Tėvynei, blaivybei, sudvasina mintį“ ir tuo pozityviai išsiskiria iš dabarties poetų kūrybos tiek savo tematika, tiek lyrinio žodžio skambumu.“

Jeronimas Šalčiūnas sukūręs ne vieną eilėraščių Lietuvos Nepriklausomybės 100-mečiui. Štai vienas iš jų.

Tėvynės keliu

*Kadai carų baudžiauninkai vyžoti
Vienybei širdis ryžosi aukoti.
Pro šimtmečiais paženklintą vergiją
AUŠROS pašvaistėjungo žaizdos gijo.
Kudirkos VARPAS ėmė aiškiai gausti:
„Išmokim petį su pečiu suglausti!“
Paminklais, kryžiais žemė sužydėjo.
Tiems, kas mirtim net mirčių nugalėjo.
Tremtin ringavo karavanai baisūs –
Tėvynei iš kančių prinoko VAISIUS.
Vienuoliktąją kovo atgavintą
Kaip MOTINĄ JĄ minios tvino ginti.
Ir mena NEPRIKLUSOMYBĖS
KELIĄ
Ant didvyrių kapų šventa smiltelė.
Vasario to šešioliktąją gimusi
Alsuoja Lietuva himne, arimuose.*

Gerbiama mokytoja jubiliejaus proga sveikino moksleiviai, giminės, bendražygiai. Tėviškės pažinimo paramos fondas apdovanojo Tėvynės

pažinimo draugijos tikrąjį narį, pedagogą, poetą Jeronimą Šalčiūną pirmojo laipsnio garbės diplomu už nuopelnus steigiant ir ugdant TPD Marijampolės klubą „Senpilė“, visapusiškai remiant tautotyros žinių rinkimo savanorių sąjūdį šalyje, minint Lietuvos valstybingumo šimtmetį ir gimimo 90 metų sukaktį (pasirašė direktorius dr. Kazys Račkauskas).

Verta paminėti, kokiais žodžiais sveikinta gerbiama jubiliatą. Dr. Kazimieras Račkauskas

skyrė jam tokius žodžius: „Mokytojui, poetui, tautotyryninkui Jeronimui Šalčiūnui pačios gražiausios, visų turiningiausios ir maloniausios gyvenimo šventės – 90 metų Jubiliejaus! Ačiū, geradari! Ilgiausių metų, Dvasios galiūne, stiprybės, kilnių darbų Tautos labui kelyje.“ Buvusios Pilviškių progimnazijos 1948/49 m. m. VI b klasės mokinio, Veliuonos vidurinės mokyklos nusipelnusio mokytojo ir to miestelio garbės piliečio Justino Palukaičio atviruke įrašyta: „Nuoširdžiai sveikinu gražaus ir garbingo Jubiliejaus proga, linkiu stiprios sveikatos, fizinių ir dvasinių jėgų, nugalint amžiaus ir negalės sunkumus, neišsenkančios energijos, optimizmo, Dievo palaimos ir Šv. Mergelės Marijos globos. Tepadedu Dievas! Gyvuokit ir nepasiduokit!“ Buvusios Kybartų gimnazijos 1943/44 m. m. V b klasės mokinys, bendraklasis Albinas Žalnieriukas (iš Vilniaus) sveikino taip: „Sveikinu Tave garbingos sukakties – 90 metų

Irena ir Jeronimas Šalčiūnai su kun. Kazimieru Ambrasu

– proga. Linkiu Tau, mielas Drauge, daug, daug sėkmingų ir laimingų dienų. Teišblėsta skausmai ir negandos.“ Suvalkų, Punsko ir Seinų krašto delegacija dėkojo Jeronimui Šalčiūnui už rūpinimąsi ir paramą mokykloms, „Aušros“ redakcijai, būrelių veiklai, linkėjo daug sveikatos, optimizmo, viltingų metų.

Jubiliatas pasveikinusiems skyrė eiles: [...]

*Dėkoju visiems, kas atkeliaavo,
Ieškant barstyčių mano pėdų
Nuo to prarastos tėviškės klevo
Ligi pat sukakties valandų.*

*Apvaizdos globos Jums visiems,
Kelionėj ilgoj sutiktiems!*

(„Atsidėkojimas pasveikinusiems“)

Gerbiamas Jubiliate, gražus ir prasmingas Jūsų gyvenimas, nors su nelengva vaikyste. Tapote daugeliui kelrodžiu, rėmėju. Ne tik mums esate reikalingas kaip guodėjas, palaikytojas. Kiekvienai progai mokate sukurti eilių, tarti prasmingą paguodos,

palaikymo žodį. Esame be galo laimingi ir žavimės Jūsų gerumu.

Seniai domėjotės mūsų kraštu, žinojote, kad čia nuo Lietuvos atskirtos žemės su tautiečiais. Apie 1970 m. mokytojų kursuose Vilniuje susipažinote su mūsų krašto mokytojais Ieva Sidariene, Genute Muliarcikiene. Uždara siena vis neleido išsiruošti į mūsų kraštą. Atgavus Lietuvos nepriklausomybę, Jūs su žmona Irute ryžotės sava mašina atvažiuoti į Seinus. Pirmiausia kreipėtės į Lenkijos lietuvių draugiją, prašydami surasti anuomet pažintas mokytojas, su kuriomis susirašinėjote. Ieva Sidarienė jau buvo mirusi. Aplankėte kapą, pasikalbėjote su jos dukra Romute. Su Muliarcikais taip pat susitikote.

Toliau lankantis mūsų krašte Jūsų pažinčių ratas plėtėsi. Bendravote su LLEKD narėmis, Suvalkų „Vienybės“ klubo nariais. Domėjotės švietimu, lankėte su žmona, kol jėgos leido, mokyklas, susibendravote su Punsko Dariaus ir Girėno gimnazijos bei Seinų „Žiburio“ mokytojais.

Ačiū Jums, gerbiama Mokytojai, už dėmesingumą mūsų veiklai ir gerumą, kuriuo mokate dalintis. Telydi Jus visada sėkmė, sveikata, stiprybė te niekada neapleidžia. Būkite laimingi!

Gerbiamas Jeronimai, būkite toliau mums gražus pavyzdys. Esate be galo darbštus ir pareigingas, negailite savęs kitiems, šildote ir remiate viskuo: patarimais, lėšomis, geru žodžiu. Net kurdamas kiekvienam skiriate tinkamai sueiliuotų posmelių, nors Jūsų, kaip poeto, kelias nelengvas, kiekviename eilėraštyje – Jūsų išgyvenimų atspindys. Aplanko Jus ne kartą įkvėpimas ir priverčia širdį dainuoti, o dainą tą kitiems dovanoti, atiduoti. Laimė buvo mums Jus su žmona Irute pažinti. Ačiū, kad bendraujate su mumis, Lietuvos etninių žemių vaikais.

Priimkite nuoširdžius sveikinimus taip pat Mokytojų dienos proga. Nors mūsų nemokėte, bet gavome iš Jūsų daug gyvenimiškų pamokų ir patarimų.

Dviračiu po pasaulį – „Už taiką visame pasaulyje“

BIRUTĖ ČEPLIENĖ

„Laisvė – tai yra kažkas daugiau, ko net Dievas negali uždrausti žmogui, laisvė bei nepriklausomybė yra niekuo nepakeičiama vertybė, ji aukštesnė už gerovę.“

„Tebūna pasaulyje taika“, „Lai būtų miers pasaule“ (latv.) – tai šūkis, sklindantis po pasaulį, nešamas su vėju žmonių, minančių dviračius. Dviračių žygių Lietuvoje pradininkas Sigitas Kučas keliavęs po visą pasaulį, statydamas simbolinius stulpelius įvairiose pasaulio vietose. Stulpeliai buvo statomi ten, kur lankėsi Didžiojo tūkstantmečio taikos žygio aplink pasaulį dviratininkai. Taikos

žygis aplink pasaulį prasidėjo Sietle, JAV, 1998 m. rugpjūčio šeštąją, Hirosimos atminimo dieną, ir po pusantrų metų, naujojo tūkstantmečio išvakarėse, baigėsi Hirosimoje, Japonijoje. Vėliau Sigito sukurta BaltiCCycle dviračių žygių grupė toliau nešė po pasaulį taikos šūkį, statydama stulpelius su užrašais keturiomis kalbomis: anglų, japonų, rusų ir atskiros šalies kalba. Tokių stulpelių turime ir Punsko senosiose kapinėse, kur irgi šios komandos žygeiviai apsilankę.

Šiomet Lietuvos BaltiCCycle komanda surengė tarptautinį žygių dviračiais aplink Baltijos šalis, skirtą Baltijos šalių nepriklausomybės

Prie laisvės stulpelio Latvijoje

Dviračių žygio dalyviai Rygoje

šimtmečiui ir Didžiojo tūkstantmečio taikos žygio aplink pasaulį dvidešimtmečiui paminėti.

1918 m. ypatingai svarbūs Baltijos šalių istorijai. Po šimtmetį trukusios okupacijos ir rusifikacijos Baltijos tautos paskelbė nepriklausomybę ir atgavo laisvę. Jos būtų buvę ištrintos iš pasaulio žemėlapiu, jeigu ne šios lemtingos istorinės datos: 1918 m. vasario 16 d. (Lietuvos nepriklausomybės aktas), vasario 24 d. (Estijos nepriklausomybės deklaracija) ir lapkričio 18 d. (Latvijos valstybės paskelbimas). 1918 m. lietuviai, latviai ir estai atkūrė nepriklausomas valstybes. Atgauta valstybių laisvė žmonėse išugdė stiprų tautinio tapatumo jausmą, padėjo išlikti kitomis nepalankiomis istorinėmis-politinėmis sąlygomis ir atvedė į „dainuojančią revoliuciją“.

Kadangi Baltijos tautų panašus likimas, nuspręsta 100-metį švęsti kartu – „Švęskime nepriklausomybę,

laisvę ir taiką kartu!“, dviračių raitais apjuosiant žiedu visas tris šalis. BaltiCCycle 2018 metų vasaros žygis tuo ir buvo ypatingas. Prasidėjo birželio 16 d. Vilniuje prie Signatarų rūmų ir baigėsi po 60 dienų toje pačioje vietoje. Žygis tęsėsi šalių pasienio ribomis, Baltijos jūros pakrantėmis, nusikeldavo į salas, brovėsi upių pakrantėmis ir miškais, leidosi per miestus.

Keliaudami dviračiais aplankėme istorines vietas, pabuvojome „trijų sesių“ sostinėse – Vilniuje, Taline, Rygoje. Taip pat dalyvavome įvairiuose renginiuose, skirtuose šioms svarbioms datoms paminėti. Aplankėme didžiausius miestus Latvijoje: Daugpilį, Jurmalą, Jelgavą, Siguldą, Kraslavą, Kuldigą, Cesį, Tukums, Ventspilį, Liepają; Estijoje – Purksį, Tartu, Soru, Koguvą, Parnu, Haapsalu ir salas Saaremaa, Hiiumaa ir Kihnu; Lietuvoje – Klaipėdą, Palangą ir kitus miestus.

Šešiasdešimties dienų žiedinis dviračių maršrutas subūrė 79 dalyvius iš 12 įvairių pasaulio šalių: Lietuvos, Lenkijos, Latvijos, Airijos, Vokietijos, Austrijos, Didžiosios Britanijos, Turkijos, Baltarusijos, Estijos, Škotijos ir JAV. Dalyviai labai įvairūs: vaikai, moterys, vyrai, poros, jaunimas, šeimos. Amžius taip pat įvairus: jauniausiam 10 metų, vyriausiam 84 metai. Žygeiviai kelionės metu keitėsi pasirinkdami sau tinkamą žygio dalį. Penki dalyviai įveikė visą maršrutą. Dviračiu numinta daugiau kaip 3000 kilometrų, minant vidutiniškai per dieną apie 100 kilometrų.

Man teko pavėluoti į žygį, kadangi jis jau prasidėjo, o mano darbas dar tęsėsi. Iš viso šiame žygyje dalyvavau 33 dienas. Dviračiu keliauti nebuvo sudėtinga, nes lydėjo Latvijos „Velokurjers“ komandos mašina, kuri vežė mūsų daiktus. Maitinomės patys, nakvoti teko daugiausia palapinėse prie jūros bei kempinguose ir miestų nakvynės namuose.

Žygis buvo stebinanantis, suteikė progą gražiai atšvęsti tokią svarbią Baltijos valstybių sukaktį. Davė galimybę patirti įvairių išgyvenimų ir paliko tikrai gilų įspūdį, neužmirštamą akimirkas. Mane labiausiai sužavėjo Latvija. Todėl į ją ir sugrįžome tęsti vasaros kelionę dviračiu.

Pradėjome nuo Rygos, po kurią keliauti buvo nesudėtinga ir dviračiu. Lankėme, ką pageidavome. Senamiestis, žavintis savo sena architektūra, tapo artimas ir savas. Ryga ir dviratis pasidarė dar artimesni, kai kelias dienas stebėjome ir dalyvavome Rygos Velokurjers pasaulio čempionate (The 26th Cycle Messenger World Championship; 2018 08 22–26). Čia išvydome įvairių pasaulio tautų „dviračio šėlsmo mėgėjus“ – dviračių kurjerius profesionalus. Žavėjomės jų sugebėjimais, entuziazmu ir neišsenkančia energija. Rygos pasaulio čempionatas, tai dviratininkų subkultūros renginys. Pamačiau tai, ko tikrai kasdien

neišvysi. Retai pasitaiko proga dalyvauti tokia renginyje.

Dviračio panaudojimo galimybės labai plačios ir įdomios. Aš jau keletą iš jų pažinau. Kelionėms, poilsiui, sportui dviratis – tai geriausia priemonė! Jau penkti metai, kai džiaugiuosi keliaudama dviračiu kol kas po Europos šalis. Lankiau Norvegiją, Švediją, Vokietiją, Austriją, Čekiją, Slovakiją, Vengriją, Slovėniją, Kroatiją, Bosniją ir Hercegoviną, Juodkalniją, Italiją, Ukrainą, Latviją, Estiją, Lietuvą ir Lenkiją. Esu dalyvavusi dviračių lenktynėse – maratonuose, kur savo kategorijoje iškovojuoju prizines vietas. Man pačiai tai buvo netikėtos, malonios staigmenos, atnešusios pokyčių į mano gyvenimą. Kartais nustembi, pačiam sunku patikėti, kokių galių ir jėgų turi savyje, kur slypi nepažadintas potencialas. Man važinėjimas dviračiu tapo labai mielu pomėgiu. Tad ir kiekvieną laisvą minutę jį minu.

Truputį nuklydau nuo temos. Grįžkime dar kartą į šią vasarą ir Rygą. Taigi atsigavę ir prisikrovę geros energijos Rygos dviratininkų čempionate, leidomės į pažintinę kelionę po visą Latviją, arčiau pažindami jos regionus Žemgalą, Vidžemę, Kuržemę ir Latgalą. Dviračiais vinguriavome prie paslaptinių upių Daugavos, Ventos, Abavos, Rojos... Visų didžiausią įspūdį paliko Latvijos Baltijos jūros pakrantė. Neapsakoma jūros kranto įvairovė ir grožis. Neįtikėtina, kad dar tokių vietų išlikę. Nėra žmonių antplūdžio. Jūra ošia su laisvu žuvėdrų, ančių ir daugybės kitų paukščių klyksmu. Čia dar pati gamta gyvena savaip ir tvarkosi pagal savo amžinus dėsnius. Nėra žmonių triukšmo ir poilsiautojų „ženklų“. Čia dar per mišką nėra taip lengva pasiekti jūros krantą.

O jeigu jau čia patekai, tai reikia kartais ilgai pasivaikščioti jūra, kad sušlaptum – eini ir eini, o visai negili. Šiomet orai buvo labai palankūs. Jei laikas būtų leidęs, galima buvo iš

vandens ir nelipti.

Pirmą kartą teko važiuoti prie pat jūros vandens, drėgnu ir kietu smėliuku. Kai pamatėme tokias galimybes, toliau keliavome vien jūros pakrante su nuolatinėmis maudynėmis ir poilsiu palapinėse pamiškėj. Poilsis visada buvo kad ir trumpas, bet geras, su švelnia jūros muzika. Kiekvienas rytas buvo gaivinantis.

O ką jau bepasakoti apie saulės palaidėjimą į jūrą ar jos pasitikimą virš miško. Vaizdai, reginiai, garsai, jausmai, kuriuos galima patirti tik mūsų Didžiojoje Gamtoje. Kad ir kaip besistengčiau, neįmanoma žodžiais perteikti to, ką galima pačiam išgyventi. Kokie turi būti laimingi kaimo žmonės, kuriuos rytą kelia gaidžiai, kurie su ryto saule kimba į kasdienius darbus. Aš vis dar regiu juos braidančius po ryto rasą, skubančius pas gyvulius per laukus. O nuvargę po savo darbų eina ramaus poilsio su Vakarine žvaigžde... Gražus kaimas ir žmonės, prasmingi jų darbai ir gyvenimas. Esu dėkinga tėvams ir gyvenimui kaime už manyje išugdytą tokią supratimą.

Gamta tobula – amžina tvarka, darna, harmonija, neapsakoma tylą ir didi savo stichijų jėga. Pabuvę joje tampame švelnesni, jautresni, mokomės išsiklausyti į ją. Ji padeda atrasti save, geriau suprasti aplinką, kitus ir Visatą. Tampa lengviau

atsiverti viskam, kas kita. Išsivalome, atgaiviname jėgas, protą, jausmus. Jeigu ieškome, tai ir surandame gamtos subtilumus. Juk dvasinis gyvenimas po saule, tai ir yra subtilusis lygmuo. Dėkoju Dievui už suteiktas galimybes, jautrius išgyvenimus, nepamirštamą akimirkas, mano viduje įspaustą pėdsaką.

Esu labai dėkinga bendražygiams, naujai sutiktiems žmonėms, ilgamečiams draugams ir naujiems artimiems bičiuliams. Tariu visiems gražiausią lietuvišką žodį – AČIŪ! Visiems linkiu leistis į tokias gelmes, bendraujant su Gamta.

Gyvybė ir gyvenimas, tai dovana. Džiaukimės ja. Gamtoje pabuvę prisimename, jog esame jos dalis, ir gyventi iškart tampa lengviau, paprasčiau.

Iš tiesų laisvas žmogus yra tas, kuris pirmiausia atranda laisvę pačiame savyje. Sėkmės Jums! Ačiū, kad buvote kartu!

Straipsnio autorė Birutė Čėplienė Rygoje

Seinų vyskupai ir administratoriai

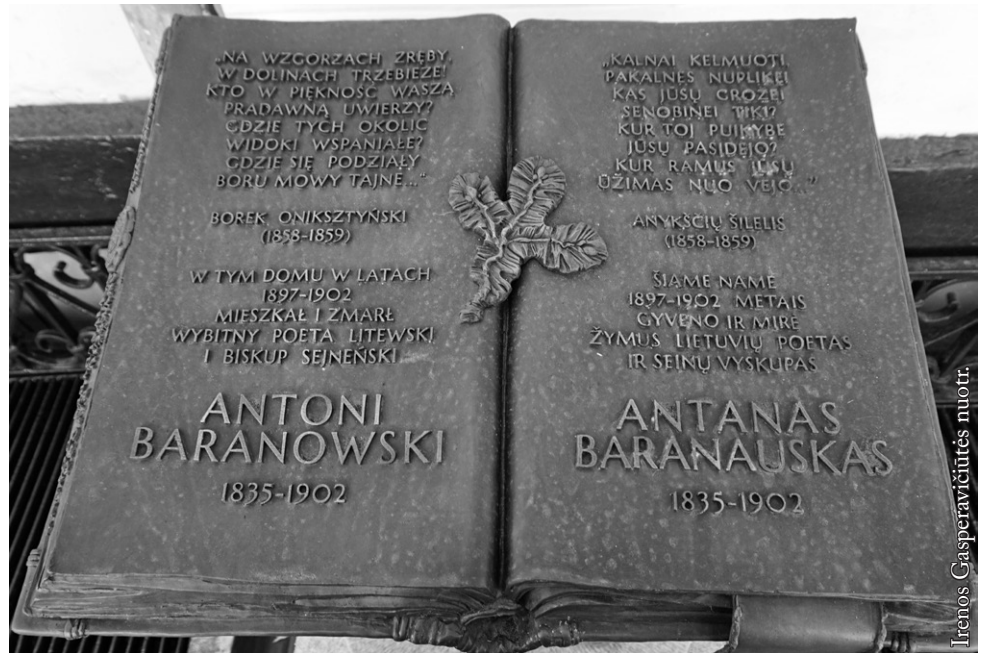
KUN. KĘSTUTIS ŽEMAITIS

Šiame straipsnyje pateikiamas Seinų (prieš tai ir pirmasis bei vienintelis Vygrių vyskupas) vyskupų, jų pagalbininkų bei kunigų vyskupijos valdytojų sąrašas. Darbe nesistengiama pateikti išsamių asmenų charakteristikų, tačiau skaitytojas supažindinamas su vyskupiją valdžiusiais asmenimis (chronologine tvarka). Kiekvienas asmuo pristatomas tik svarbiausių biografinių faktų šviesoje. Todėl straipsnis tepaškatina skaitytoją gilintis ir domėtis savo tautos bei Katalikų Bažnyčios istorija.

1. Vyskupas Mykolas Pranciškus Karpavičius (1744–1802), Vygrių vyskupas (1799–1803). P. Karpavičius buvo Vygrių vyskupas, tačiau Seinų (Augustavo) vyskupijos teritorija didžiąja dalimi atitiko Vygrių vyskupijos teritoriją. Palaidotas Vygrių bažnyčioje.

2. Vyskupas Jonas Klemensas Golaševskis (1748–1820). 1809–1818 m. Vygrių, o 1818–1820 m. Seinų vyskupas. J. K. Golaševskis buvo Vygrių vyskupo M. P. Karpavičiaus įpėdinis, vėliau tapo pirmuoju Seinų vyskupu. Vyskupas J. K. Golaševskis, gyvendamas Varšuvoje kaip senatorius, mirė dar nepradėjęs valdyti naujosios Seinų vyskupijos. Palaidotas Varšuvoje, tačiau Antrojo pasaulinio karo metais, Varšuvos sukilimo metu, kapas buvo sunaikintas.

3. Vyskupas Ignotas Čiževskis (1753–1823). Seinų vyskupas (1820–1823). Dirbo skirtingose vyskupijoje, tapo Vloclaveko, vėliau Varšuvos kanauninku. Tapęs Seinų vyskupu, čia įsteigė pirmąją katedros kapitulą. Bažnyčia pritaikyta katedros funkcijoms. Visgi vysk. I. Čiževskis,

Atminimo lenta vysk. Antanui Baranauskui

tapęs Lenkijos karalystės senatoriumi, kaip ir jo pirmtakas J. K. Golaševskis, gyveno Varšuvoje. Palaidotas Šv. Jono Krikštytojo arkikatedroje Varšuvoje.

4. Vyskupas sufraganas Augustinas Polikarpas Marciejevskis (1761–1827). Vyskupas 1818–1827 m. Gimė Kretingoje. Tėvas buvo žydų kilmės, tačiau priėmęs katalikų tikėjimą. Studijavo Vilniaus universitete, 1778 m. įstojo į dominikonų vienuolyną, 1784 m. išventintas kunigu. 1798 m. gavo Apaštalų Sosto dispensą nuo vienuoliškų įžadų. Nuo 1813 m. – Seinų vyskupo generalvikaras ir oficiolas, 1819 m. – Seinų vyskupo pagalbininkas. Prie vyskupų J. Golaševskio ir I. Čiževskio faktiškai valdė vyskupiją, nes pastarieji kaip senatoriai gyveno Varšuvoje. Po I. Čiževskio mirties išrinktas vyskupijos administratoriumi. Mirė ir palaidotas

Rudaminioje, kur ir gyveno.

5. Vyskupas Mikalojus Jonas Manugevičius (1754–1834). Varšuvos vyskupo pagalbininkas 1822–1825 m., Seinų vyskupas 1826–1834 m. Buvo klebonas, vėliau tapo Varšuvos katedros kapitulos nariu, dar vėliau priklausė kapitulai Gniezne ir Lovičiuje. Rezidavo Varšuvoje. Vyskupo Manugevičiaus nuopelnas, kad jis Seinuose 1826 metais įsteigė kunigų seminariją. Vyskupas buvo karalystės senatorius. Mirė Varšuvoje.

6. Adm. sufraganas Stanislovas Kostka Choromanskis (1769–1838), Seinų vyskupas sufraganas, valdė vyskupiją administratoriaus teisėmis (1834–1836). Varšuvos arkivyskupas metropolitas (1837–1838). Pradžioje klebonavo Zambruve, dirbo pastoracinį darbą Seinų katedroje. Tapęs vyskupu Seinuose nerezidavo. Mirė Varšuvoje.

7. Vyskupas Povilas Strašinskis (1784–1847). Seinų vyskupas 1837–1847 m. Studijavo Krokuvoje, buvo Liublino ir Varšuvos kanauninkas, klebonas keliose parapijose, Varšuvos arkivyskupijos kapitulinis vikaras (1833–1837). Būdamas Varšuvoje, nepriesiekė sukilimo idėjai, buvo sukilėlių persekiojamas. Buvo konsekruotas 1837 m. Vyskupas Strašinskis rezidavo Seinuose, rūpinosi vyskupija, nebuvo mėgstamas caro valdžios, tačiau ir pats su lietuviais nesusidraugavo. Mirė Seinuose, palaidotas katedroje.

8. Adm. Mikalojus Blockis (1785–1851). Seinų vyskupijos valdytojas (1847–1851). Gimė Zambruvo parapijoje, klebonavo. M. Blockio laikais melstasi lenkiškai už Rusijos imperatorių. Valdytojas mirė 1851 m. ir buvo palaidotas Seinų parapijos kapinėse.

9. Adm. Bonaventūra Butkevičius (1794–1871). Seinų vyskupijos administratorius (1851–1856). Gimė Kretingoje, mokėsi Seinuose, Tikocino kunigų seminarijoje, Varšuvos universitete. Kanauninkas, prelatas, Varšuvos dvasinės akademijos rektorius. Klebonavo Lomžoje, Suvalkuose, Vilkaviškyje, Prienuose. Tapęs vyskupijos valdytoju, savo ganytojišką laišką parašė ir lenkiškai, ir lietuviškai. B. Butkevičius įvedė gegužines pamaldas. Mirė Prienuose.

10. Adm. Jokūbas Choinskis (1799–1869). Seinų vyskupijos administratorius 1856–1863 m. Mokėsi Tikocino kunigų seminarijoje, buvo Veisiejų klebonas, skleidė blaivybę. Paskyrus Seinams vyskupą, kunigas Jokūbas Choinskis persikėlė į Pilviškį, ten klebonaudamas mirė.

11. Vyskupas Konstantinas Irenejus Liubenskis (1825–1869), kai kuriuose šaltiniuose – Lubienskis. Seinų vyskupas 1863–1869 m. Gimė Varšuvoje, garsioje grafų giminėje. Popiežius Pijus IX 1863 m. paskyrė jį Seinų vyskupu. Buvo Katalikų bažnyčios teisių gynėjas, palankus

lietuviams. Mirė tremtyje Žemajame Naugarde. Nėra žinomas vyskupo kapas.

12. Adm. Povilas Andriuškevičius (1806–1892). Seinų vyskupijos administratorius 1869–1872 m. Seinų seminarijos rektorius. Tapęs administratoriumi, rūpinosi liturgija, giedojimu, buvo maldingas. Seinams paskyrus naują vyskupą, Andriuškevičius išvyko į Lomžą ir rūpinosi vienuolijomis.

13. Vyskupas Petras Viežbovskis (1818–1893). Seinų vyskupas 1872–1893 m. Kurį laiką klebonavo, buvo vyskupo Povilo Strašinskio kapelionas, Liublino ir Seinų kanauninkas. Tapęs vyskupu, rūpinosi bažnyčių statyba, parapijų vizitacijomis, atnaujino kapitulą. 1891 m. labai susirgo, tad valdant vyskupiją daug gelbėjo oficiolas Povilas Krajevskis. Palaidotas Seinų katedroje.

14. Adm. Povilas Krajevskis (1824–1901). Seinų vyskupijos administratorius 1893–1897 m. Mokėsi Tikocino ir Seinų kunigų seminarijose. Neilgai valdęs vyskupiją, ją perdavė vyskupui Antanui Baranauskui ir grįžo gyventi į Lomžą.

15. Vyskupas Antanas Baranauskas (1835–1902). 1884–1897 m. Žemaičių vyskupo Mečislavo Leonardo Paliulionio sufraganas, 1897–1902 m. Seinų vyskupas. Gimė Anykščiuose, mokėsi Varnių kunigų seminarijoje ir Petrapilio dvasinėje akademijoje, Miunchene, Romoje ir Liuvene, profesoriavo Petrapilio dvasinėje akademijoje ir Žemaičių kunigų seminarijoje. Nuo 1897 m. Seinų vyskupas. Rašytojas. Mirė 1902 m. lapkričio 23 d. Palaidotas Seinų katedroje.

16. Vyskupas sufraganas Juozapas Olekas (1812–1890). Seinų vyskupas sufraganas 1883–1890 m. Mokėsi Seinų ir Varšuvos kunigų seminarijose, Varšuvos dvasinėje akademijoje. Daug darbavosi su neįgaliaisiais (buvo kurčnebylių žodyno bendraautoris), klebonavo, jau būdamas

vyskupas, buvo ir Vilkaviškio klebonas. Pasižymėjo kuklumu, paslaugumu, šventu gyvenimo būdu. Mirė Vilkaviškyje, palaidotas bažnyčios šventoriuje, tačiau sovietmečiu jo kapas išniekintas, o vyskupas perlaidotas miesto kapinėse. 2012 metais vyskupo Juozapo Oleko palaikai vėl buvo garbingai sugražinti į Vilkaviškio katedros šventorių.

17. Adm. Juozapas Antanavičius (1853–1916). Mokėsi Seinų kunigų seminarijoje, 1876 m. išventintas kunigu. 1877 m. – Seinų katedros kapitulos vikaras, o 1893 m. – kanauninkas ir Prienų parapijos klebonas. Prelatas. Mirus vyskupui A. Baranauskui (1902 m.), Antanavičius išrinktas Seinų vyskupijos administratoriumi. Ją valdė iki 1910 m. Vėliau prelatas – vyskupo A. Karoso generalvikaras. 1914 m. Antanavičius pasitraukė į Rusiją ir ten mirė.

18. Vyskupas Antanas Karosas (1856–1947). 1910–1926 m. Seinų, 1926–1947 m. – Vilkaviškio vyskupas. Kunigu išventintas 1883 m. Teologijos magistras, vyskupo M. Paliulionio kancleris, Žemaičių seminarijos Kaune rektorius, Žitomiro vyskupas sufraganas (1907–1910). Seinų vyskupijai A. Karosas vadovauja gana sudėtingomis aplinkybėmis: 1919 m. ištremiamas į Punską, 1920 m. išvyksta į Marijampolę ir iki 1926 m. valdo Lietuvoje likusią Seinų vyskupijos dalį.

19. Vyskupas Romualdas Jalbžikovskis (1876–1955). Mokėsi Lomžoje, vėliau Petrapilyje, dėstė Seinų kunigų seminarijoje, buvo jos vicerektorius. 1918 m. konsekruotas vyskupu ir paskirtas Seinų vyskupo Antano Karoso pagalbininku. 1925–1956 m. Lomžos vyskupas. 1926 m. paskirtas Vilniaus arkivyskupu. 1945 m. turėjo išvykti į Lenkiją, rezidavo Balstogėje ir valdė Lenkijoje likusią Vilniaus arkivyskupijos dalį. Mirė Balstogėje, palaidotas Gailestingosios Dievo Motinos koplyčioje prokatedroje.

Pamokslas, pasakytas Seinuose 2018 09 01, minint Seinų vyskupijos 200-ąjį jubiliejų

VYSK. RIMANTAS NORVILA

Nuoširdžiai dėkoju Ekskencijai Jerzy Mazur SVD už pakvietimą dalyvauti turtin goje dviejų dienų vyskupijos įsteigimo 200 metų minėjimo programoje. Prisimenu, jau daugiau nei prieš dvejus metus Ekskencija pristatė šią būsimą sukaktį kaip labai svarbią visoms kaimyninėms vyskupijoms. Iš tiesų ir Vilkaviškio vyskupijai šis Jubiliejus labai reikšmingas, nes ji yra buvusios Seinų diecezijos dalis. Tad šiandieninė Vilkaviškio vyskupija yra tarsi šaka, išaugusi iš bendros su Seinų vyskupija šimtmečių istorijos, iš vieno katalikų tikėjimo, iš bendro siekio vesti Dievo tautą į išganymą. Simboliškai šias vyskupijas sieja ir vyskupas Antanas Karosas, kuris, buvęs paskutiniu juo Seinų vyskupu, tapo ir

pirmuoju Vilkaviškio ganytoju.

Pietų Lietuvoje labai dažnai prisimenamos tos bendros šaknys, sudėtingi šio regiono istorijos vingiai, taip pat visam šiam kraštui buvusi labai svarbi Seinų kunigų seminarija. Ji išaugino ir išleido į aktyvią tarnystę daug stiprių dvasininkų, asmenybių, savo laiko šviesuolių. Šios asmenybės ypatingai praturtino ir sustiprino netik Bažnyčios plačiame regione misiją, bet taip pat mūsų šalių kultūrą, visuomenių savimonę dviejų skirtingų tikrovių – Rytų ir Vakarų Europos – sandūroje.

Iš dar ankstesnės Vygrių vyskupijos išaugusi Seinų vyskupija buvo derlinga terpė, kurioje buvo brandinamos katalikiškos vertybės, skleidėsi rašytas ir spausdintas žodis, stiprėjo pasipriešinimo Carinės Rusijos okupaciniams siekiams dvasia. Rašyto žodžio puoselėjimo pavyzdys ypač lietuviams yra ir šioje bazilikoje palaidotas vyskupas, poetas Antanas Baranauskas.

Tiek per šimtmečius, tiek šiandien lietuviams ir lenkams esminga, svarbi tapatybės dalis yra Vakarų Europos kultūra. Šioje erdvėje jie siekia ir toliau išlikti. Kartu abiem tautoms tenka iššūkis ir misija – būti rytine Vakarų Europos riba. Visa tai mus gali prasmingai vienyti ir labiau sutelkti, drauge neprarandant tautinių, kultūrinių savitumų, juos gerbiant, vertinant ir palaikant.

Žvelgiant į dviejų amžių laikotarpį tokioje perspektyvoje šiandien norisi paminėti keletą dalykų, kurie gali būti minimi kaip mūsų platesnio regiono – Lietuvos ir šiaurės rytų Lenkijos – praeities pėdsakai, leidžiantys atrasti daug bendro ir skatinantys tą bendrumą pratęsti.

Nepaisant žymių lietuvių ir lenkų tautinių, kultūrinių skirtingumų, turime ir labai daug bendra. Ir tai artimai siejasi su Bažnyčios šia me regione misija, krikščioniškais vertybėmis.

Mus jungia Dievo Motina Marija, kuri mus ištikus amžius lydi savo globa. Tai ji, ištarusi „TAIP“, „štai aš Viešpaties tarnaitė, teesie man pagal Tavo žodį“, mus visus moko, kaip gyventi pagal Dievo valią, likti Jam ištikimiems.

Mus jau ilgai sieja noras saugoti ir ginti katalikų tikėjimą. Taip buvę caro priespaudos laikais, kai buvo stengiamasi silpninti tiek lenkų, tiek lietuvių tautinę savimonę, katalikišką tradiciją. Taip buvę ir tarybinio socializmo laikais, kai buvo siekiama iš žmogaus gyvenimo ir jo širdies išplėsti Dievą. Tai mums bendra.

Panašiai ir šiandien, kai Europoje silpsta krikščioniška moralė, vertybiniai šeimos pamatai, tai mus gali labiau sutelkti saugant ir ginant pamatines mūsų visuomenių vertybes.

Istorijos tėkmėje mus taip pat artimai siejo 1831 ir 1863 metų sukilimų idėjos, bendra kova, bendra daugelio abiejų tautų žmonių kančia, mirtis ar tremtis, represijos po šių sukilimų. Tų laikų kovotojų ir kankinių prisiminimas vėlgi skatina ieškoti ne tiek, kas mus skiria, bet kas suartina.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Vyskupas R. Norvila Seinų bazilikoje

Tai mums gali priminti ir abiejose tautose gerbiamos tokios asmenybės, kaip Emilija Pliaterytė, šventasis Rapolas Kalinauskas.

Taip pat labai savita, gal šiandien jau mažiau prisimenama vienijanti grandis buvo Seinų (Augustavo) vyskupijoje veikę vienuolynai. Jie amžiams bėgant labai dažnai buvo artimesnio sugyvenimo erdvės tarp lenkų, lietuvių, baltarusių, ukrainiečių. Vyskupijoje veikę vienuolynai buvo tikėjimo, bet drauge ir kultūros, mokslo šviesos židiniai, parodantys, jog vienijant tikėjimui yra galimas šių tautų žmonių sugyvenimas, pagarba vieni kitiems, geresnis vieni kitų supratimas. Tokiu pavyzdžiu gali būti ir daugelis Lenkijoje bei Lietuvoje apaštalavusių diecezinių kunigų. Visa tai ir dar daug kitų su senąja vyskupija susijusių dalykų mus drauge augino katalikų tikėjime, brandino mūsų kultūrą, stiprino išsaugant tiek lietuvių, tiek lenkų tautinę tapatybę.

Kai kada Lietuvoje ir Lenkijoje prisimenami ir mūsų skirtingumai, taip pat viena kita nuoskauda. Vis dėlto tai ilgesnėje laiko perspektyvoje atrodo daug mažesnio mastelio dalykai, lyginant juos su Rytų ir Vakarų kultūrų skirtumais, trintimis ar kovomis tokioje sandūroje. Tegul ši patirtis mus moko broliškos, seseriškos pagarbos, skatina brandinti vienybę katalikų tikėjime, rūpinantis pamatinėmis šeimoms ir visuomenės vertybėmis.

Prašykime visi drauge, kad Viešpats laimintų, globotų, mokytų krikščionišku tikėjimu grįstos vienybės mus, gyvenančius šiuose kraštuose, iš savo protėvių paveldėjusius tokią istoriją, kokia ji buvo iš tikrųjų, tačiau gebančius mūsų dienomis kurti naują istoriją, su sava tapatybe, sava kultūrine ir dvasine sankloda, katalikiškais vertybėmis. Prašykime visi ir šio Jubiliejaus proga mums šiame kelyje Viešpaties palaimos bei Seinų Dievo Motinos globos.

Rugsėjo 25 d. Vytauto Didžiojo universitete buvo pristatyta monografija apie užsienio lietuvių vyskupą pranciškoną t. Paulių Baltakį OFM. Apie šį Lietuvai itin daug nusipelnusį, bet visuomenėje mažai žinomą žmogų išsamią studiją parengė VDU Katalikų teologijos fakulteto mokslo darbuotojas doc. dr. Artūras Grickevičius. VDU Didžiojoje auloje vykusiose knygos sutiktuvėse dalyvavo ir pats t. Paulius Baltakis, balandžio pabaigoje iš Jungtinių Amerikos Valstijų grįžęs gyventi į Lietuvą.

Savo dalyvavimu vyskupą emeritą pagerbė dauguma Lietuvos vyskupų, tarp kurių buvo Kauno arkivyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius ir dabartinis arkivyskupas Lionginas Virbalas, Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas, Panevėžio ordinaras pranciškonas Linas Vodopjanovas OFM. Į renginį atvyko vyskupo t. Pauliaus Baltakio artimieji, taip pat knygos mecenatas Raimondas Zabieliauskas.

Diskusijoje dalyvavo monografijos autorius, šios knygos iniciatorius ir Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatas užsienio lietuvių katalikų sielovada prelatas Edmundas Putrimas, Lietuvos šv. Kazimiero provincijos ministras br. Algirdas Malakauskis, pokalbį moderavo Lietuvių išeivijos instituto mokslo darbuotoja doc. dr. Ilona Strumickienė.

GANYTOJAS, KURIO VYSKUPIJA – VISAS PASAULIS

Prelato Edmundo Putrimo nuomone, knygos pavadinimas „Užsienio lietuvių vyskupas Paulius Antanas Baltakis OFM: tarnystės Bažnyčiai ir Tėvynei kelias“ apibendrina pagrindines vyskupo veiklos sritis – tarnauti Bažnyčiai ir Lietuvai.

Jono Pauliaus II paskirtas vyskupu ir konsekruotas 1984 m. rugsėjo 14 d., vyskupas Paulius Baltakis beveik 20 metų, iki 2003-ųjų, vadovavo

užsienio lietuvių katalikų sielovada, aplankė bene visas pasaulyje lietuvių katalikų bendruomenes ir parapijas. Jis rūpinosi 140 lietuvių katalikų parapijų ir misijų (išsibarsčiusių Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Australijoje, Europoje), beveik milijono užsienio lietuvių katalikų sielovada, palaikė glaudžius ryšius su Lietuvos vyskupais ir tikinčiaisiais, ypač su broliais pranciškonais, išgarsėjo kaip aktyviausias Lietuvos tikinčiųjų teisių ir laisvių gynėjas bei užtarėjas pasaulio katalikų bendruomenėje.

„Tai buvo vienintelis vyskupas po II pasaulinio karo, oficialiai paskirtas atsakingu už išeivijos lietuvių katalikų sielovadą, – teigė prelatas Edmundas Putrimas. – Jis turėjo vykti per bendruomenes ir parapijas pasaulyje, prisistatyti, kas jis toks, ir vienyti lietuvius katalikus.“

KOVODAMAS UŽ LIETUVOS NEPRIKLAIMOMYBĘ ĖJO IKI PAT JAV PREZIDENTO

Pasak knygos autoriaus docento Artūro Grickevičiaus, vyskupas Paulius Baltakis buvo Lietuvos katalikų religinių teisių vėliavnešys Vakaruose. „Per JAV katalikų vyskupų konferenciją, per politikus, įskaitant Baltuosius rūmus, prezidentus Ronaldą Reiganą ir Džordžą Bušą, vyskupas Paulius Baltakis nuolat kėlė Lietuvos katalikų religinių teisių klausimus, – tvirtino A. Grickevičius. – Kiek leidžia spręsti nagrinėti šaltiniai, galima drąsiai teigti, kad be šito indėlio lietuviai čia, savo Tėvyneje, ko gero, nebūtų taip greitai ir santykinai nesunkiai įgiję didesnę religinę laisvę.“

Tačiau t. Pauliaus Baltakio veikla neapsiribojo vien tikinčiųjų teisių gynimu. „Jo veikimas politiniu lygmeniu Lietuvos laisvės byloje dėl Lietuvos nepriklausomybės atgavimo taip pat buvo labai svarbus, vyskupas nevengė akcentuoti politinių klausimų ir reikalui esant kartu su

Vyskupas Paulius Baltakis – žmogus, kurio bijojo net KGB

MONIKA MIDVERYTĖ OFS

kitais vienašališkai pasisakydavo už Lietuvos nepriklausomybę“, – teigė monografijos autorius.

ŽMOGUS, KURIO BIJOJO NET GRĖSMINGASIS KGB

„Skaitant knygą mane labai nustebino, kad vienas iš pagrindinių šaltinių, kuriuos autorius cituoja, yra KGB (sovietinio saugumo) archyvai, – sakė prelatas Edmundas Putrimas. – Tai rodo, kaip intensyviai dirbo mūsų priešai, kaip toli buvo infiltravęsi jų agentai ir kad jie matė vyskupą Baltakį kaip pavojingą priešą.“

Prelatui antrino ir doc. A. Grickevičius: „Skaitant anuometinio

tarybinio saugumo, arba kitaip KGB, dokumentus akivaizdu, kad toji grėsminga institucija t. Paulių Baltakį traktavo kaip lietuvių klerikalinės emigracijos vedlį, lyderį, kuris yra labai pavojingas tai didžiulei valstybei, gąsdinusiai visą pasaulį savo branduoliniu ginklu ir saugumo struktūromis bei slaptomis operacijomis.“

PRANCIŠKONIŠKO PAPERASTUMO IR NUOLANKUMO PAVYZDYS

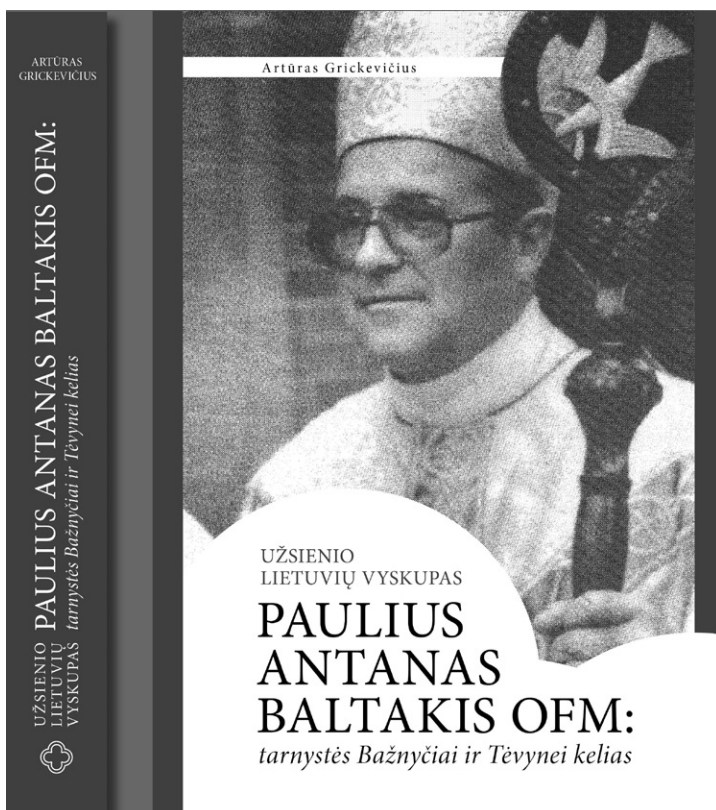
Pasak Lietuvos šv. Kazimiero provincijos ministro br. Algirdo Malakauskio, vyskupas t. Paulius Baltakis iki šiol yra ne tik maldos, bet ir nuolankumo pavyzdys. „Prieš grįždamas

gyventi į Lietuvą, vyskupas Paulius man pasakė, kad bus paklusnus man, kaip provincijolui, ir savo vietiniam gvardijonui. Atlikęs savo kaip vyskupo tarnystę, jis grįžo kukliai gyventi į Kenebunkporto vienuolyną, o dabar Lietuvoje irgi panoro likti tikru pranciškonu. Tai yra didelis pavyzdys visiems mums, jaunesiems broliams.“

„Manyčiau, kad be pranciškoniško pamaldumo, ko

gero, jam būtų buvę nelengva, o gal ir sunkiai įmanoma atlikti tuos darbus ir atlaikyti visas įtampas, – svars-tė A. Grickevičius. – Juk būdavo ir trukdžių, ir priešiškimų tarp išeivijos grupių dėl veikimo tikslų ir būdų. Galų gale pats KGB ir sekė, ir darydavo spaudimą. Pavyzdžiui, kai vyskupas Paulius norėjo aplankyti Lietuvoje gyvenančią motiną, buvo keliamos netiesioginės sąlygos dėl lojalumo šiai blogio imperijai. Įvertinus visas šias aplinkybes nesunku suprasti, kad tai buvo didelė našta ir kryžius, kurio be pamaldumo, ko gero, būtų buvę neįmanoma panešti.“

„Popiežius Pranciškus viešėdamas Lietuvoje labai ragino jaunimą ir suaugusiuosius nepamiršti savo šaknų, žvelgti į savo praeitį ir semtis iš jos, – priminė Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas. – Šita knyga yra tas žvelgimas į mūsų praeitį, į tremtinių Vakarų kryptimi pusę, ką jie darė laisvoje išeivijoje savo laiku, kad padėtų Lietuvai, kiek vargo tą darydami. Ten vyskupo Pauliaus Baltakio darbas su Lietuvių katalikų religine šalpa tikrai buvo labai reikšmingas, nes tai buvo tiltas su Lietuvos Bažnyčia ir ypač pagrindine Kronikos leidyba. Man atrodo, kad tai tiesioginis atsiliepi-mas į popiežiaus Pranciškaus ragini-mą nepamiršti savo ištakų, semtis iš jų susipažįstant su tėvo Pauliaus Baltakio veikla, matant, kokie lietuviai buvo tais laikais – vyskupas Paulius ir kiti, kurie su juo dirbo Dievui ir Tėvynės labui“, – užbaigė arkivyskupas.

Rinkti parašai, kad rugius įtrauktų į Raudonąją knygą

Lietuvoje auginamų rugių drastiškai mažėja: Statistikos departamento duomenimis, 2008 metais Lietuvoje ūkininkai augino per 74 tūkst. hektarų rugių, o šiemet – vos 22 tūkst. hektarų. Siekiant apsaugoti lietuviškus rugius, imta rinkti parašus dėl jų įtraukimo į Lietuvos raudonąją knygą.

Iniciatyvos „Išsaugokime lietuviškus rugius drauge“ ėmėsi kepykla „Vilniaus duona“. Kepyklos vadovo

Gražvydo Juknos teigimu, rugių nykimo tendencija kelia grėsmę lietuviškam paveldui, nes iš lietuviškų ruginių miltų kepama tradicinė juoda duona.

„Savo duoną kepame vien iš lietuviškų rugių, todėl rugių laukų plotų mažėjimo problemą matome iš labai arti. Įrašius rugius į Lietuvos raudonąją knygą, vienu ypu būtų apsaugota ir grūdinė kultūra, ir tradicija“, – sakė G. Jukna.

Dar šiais metais planuojama išleisti atnaujintą Raudonosios knygos leidimą, papildytą naujais įrašais apie itin retas ir nykstančias rūšis. Lietuvos raudonojoje knygoje atsiradęs įrašas apie lietuviškus rugius reikštų ne tik reikšmingą lietuviškiems rugiams gresiančio pavojaus signalą, bet ir teisinį pamatą lietuviškų rugių laukų apsaugai organizuoti.

PARDUODU

namą Punske.

Teirautis tel. +48-692-135-215.

PARDUODAMAS

gyvenamasis namas su garažu Punske, Mickevičiaus g. 90.

Teirautis tel. 609807431.

GERBIAMI

PRENUMERATORIAI!

Jau pradėjome prenumeratos rinkimo akciją ir vėl mokyklų moksleiviai lankysis Jūsų namuose.

Taip pat galima atvykti į redakciją Punske arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose, arba užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą (numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje), parašant, už kurį leidinį mokama.

Nebūkite abejingi – prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!

LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2019 M. PRENUMERATOS KAINOS

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	36	6	4
	pusmetis	18	3	2
	ketvirtis	9	1,5	1
Europa (nepirmenybiniu paštu)	metai	84	20	20
	pusmetis	42	10	10
	ketvirtis	21	5	5
Europa (pirmenybiniu paštu)	metai	112	40	40
	pusmetis	56	20	20
	ketvirtis	28	10	10
Užsienio šalys (nepirmenybiniu paštu)	metai	88	20	20
	pusmetis	44	10	10
	ketvirtis	22	5	5
Užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	124	40	40
	pusmetis	62	20	20
	ketvirtis	31	10	10

Mieļoji Terese,

*Tegul Auksinio Jubiliejaus rytą
Lyg saulė naujos viltys sužydės,
O mūsų žodžiai dar neišsakyti
Lai Tavo sielą šiluma užlies.
Tegul Tava širdis ilgai liepsnoja,
Lai darbščios rankos gerį sėja,
Lai tvirtas žingsnis nesustoja –
Gyvenimas dar tik įpusėjo!
Gyvenimas perlų nežarsto,
Nebarsto jis rožėm takų...
Gyvenime visad ženki į priekį,
Bet tik taip, kad užtektų jėgų!*

Teresę Jankauskienę iš Žvikelių,
spalio 19 d. švęsiančią 50-ąjį gimtadienį,
nuoširdžiai sveikina

*Mama, brolis Vitas, sesės Birutė, Aldona,
Irena ir Gražina su šeimomis*

*Vilties, tikėjimo ir ryžto,
Sėkmės kaip saulė didelės.
Te niekas niekada nediršta
Įskaudinti geros širdies.
Tegul ši šventė neša pilną
Kraitelę laimės ir skalsos,
O širdį, didelę ir kilnią,
Tavoasis angelas globos.*

60-ojo jubiliejaus proga
Danutę Staskevičienę iš Kreivėnų
sveikina

Svotai Bagdonavičiai

*Nulinguoja, nuklysta tie metai
Tartum gervės padangėj rudens,
Tik širdy ir sieloj jų verpetai
Vis šilta ugnele rusens.
Jie primins, kiek dainų išdainuota,
Išdalinta širdies šilumos.
Kiek daug dirbta, mylėta, svajota,
Tik nuklydęs jų aidas kartos.
Tegul šis 90-asis jubiliejus švies,
Žerės nuostabia žvaigždele,
Tegul visas gyvenimas liesis
Džiaugsmo, laimės, sveikatos versme...*

Spalio 12 d. garbingą 90-ąjį jubiliejų švenčia
Eugenijus Latvys.
Mylimas tėveli, uošvi, seneli, proseneli, broleli,
nuoširdžiausiai sveikiname Jus sulaukus tokio
gražaus jubiliejaus. Linkime daug džiaugsmo
valandų, gražių akimirkų kasdienybėje, artimųjų
meilės ir šilumos, stiprios sveikatos bei Dievo
palaimos.

*Dukra Emilija, žentas Juozas,
anūkė Violeta su vyru Adomu,
proanūkės Evelinukė ir Monikutė bei sesutė Česė*

*Tegul širdies dosnumas neišsenka,
Veide negėsta šypsena šilta.
Lai laimė ir sėkmė Tau tiesia ranką
Ir niekad neapleidžia sveikata!*

Valdą Krakauską,
š. m. spalio 12 d. švenčiantį 60-ąjį
gimtadienį, sveikina

*Žmona Anelė, sūnus Edvinas ir
dukra Rimantė su vyru Tomu,
anūkai Klara ir Augustas
bei uošvė Leokadija*

Lietuvos žiniasklaida

2018 09 25–10 08

Žiniasklaidoje vis dar buvo prisimenamas neeilinis įvykis Lietuvos istorijoje – Popiežiaus Pranciškaus viešnagė, tačiau tarp svarbiausių temų vėl atsirado politika, verslas... Be abejo, ir skandalai. Be jų Lietuvos visuomeninis-politinis gyvenimas sunkiai įsivaizduojamas.

Matyt, šalies Vyriausybę paveikė į Lenkiją apsipirkti vykstančių žmonių pasakojimai apie tai, kokios ten kainos bei kiek eurų jie palieka kaimynams (ekonomistų skaičiavimu, lietuviai Lenkijoje sudaro apie 4,5 % visų užsieniečių pirkėjų ir per metus išleidžia apie 400 milijonų eurų, arba 1 milijardą 700 tūkstančių zlotų).

Premjeras Saulius Skvernelis pranešė pasirašęs kvietimus dvylikai Europos didžiųjų prekybos tinklų investuoti Lietuvoje. Taip, anot jo, tikimasi padidinti konkurenciją prekybos rinkoje ir sumažinti kainas.

Reaguodama į tai ekonomistė Rūta Vainienė portalo delfi.lt laidoje „DELFI Diena“ su ironija teigė, jog bent vieną laišką su kvietimu investuoti Lietuvoje premjeras galėjo įteikti šalyje viešėjusiam Popiežiui. Ji patarė ekonomikoje stebuklų neieškoti, o premjero veiksniuose išvelgia tik politinį šou. „Kai yra atėjęs didelis investuotojas („Lidl“ – DELFI), gali nors dievui laiškus rašyti, vakar galėjo įteikti (Popiežiui – DELFI). Tačiau tokie dalykai neveikia ir neturėtume tikėtis ekonomikoje stebuklų. Tie, kurie yra prekybos sektoriuje, labai konkrečiai išsidėlioja sąlygas, prielaidas, visus kitus faktorius, o laišškai tėra politinis šou. Ne laiškais investuotojai pakviečiami, o darbais, galų gale, susitikimais“, – sakė ji.

R. Vainienė skeptiškai vertino Vyriausybės svarstomas priemones

kainoms mažinti. „Aš neįsivaizduoju, kaip galima administracinėmis priemonėmis rinkos sąlygomis sumažinti kainas, įvesti kažkokią kainų diktatūrą, pasakyti, kad kainos negali būti didesnės negu x eurų, arba negali būti antkainis didesnis negu x eurų“, – sakė ekonomistė.

O tų priemonių kainų mažinimui ir žmonių perkamajai galiai didinti valdžia numatė nemažai. „Neatsisakoma minčių peržiūrėti prekybos tinklų koncentraciją tam tikrose vietovėse, o esant poreikiui ir ją labiau riboti. Taip pat svarstoma taikyti mokesstinę paskatą gyventojams, perkantiems maisto produktus turgavietėse, šeimos tipo parduotuvėse ir panašiose smulkaus ir vidutinio verslo įmonėse. Be visa to, ruošiamasi rinkti sutarčių tarp didžiųjų prekybos tinklų ir maisto produktų tiekėjų duomenis ir juos analizuoti, reikšmingai sumažinti administracinę naštą smulkaus ir vidutinio verslo subjektams. [...]

Plane nurodoma, jog Vyriausybės siūlomais sprendimais siekiama Lietuvos gyventojus apsaugoti nuo nepagrįstų kainų pokyčių maisto produktų gamybos ir prekybos grandinėje rizikos. Užduočių, ruošiant detalesnes priemones, pateikta įvairiausioms ministerijoms ir institucijoms.“ Po susitikimo su prekybininkais S. Skvernelis pridėjo, kad siekiama, jog pasiūlytų priemonių rezultatai matytųsi jau kitų metų pirmajame ketvirtyje. (*Delfi.lt*)

Be abejo, prekybininkų nuomonė apie Vyriausybės planus skeptiška. Lietuvos prekybos įmonių asociacijos direktorius Laurynas Vilimas žurnalistus tikino, kad kuriamos administracinės kliūtys ir biurokratinė našta ne tik nepriviliuos kitų didžiųjų

prekybos tinklų į Lietuvą, bet ir tikrai neturės įtakos kainų mažėjimui ar Lietuvos investicinio patrauklumo didinimui. „Mažėjanti konkurencija arba ribojimo konkurencija, tikėtina, gali duoti kainų didėjimo efektą. Ir nebūtinai tas didėjimas įvyks pas tuos, kuriuos apribos. Tai mus kaip pirkėjus apribos galbūt kažkur rinktis pigesnę prekę, nes nukreipiama ir skatinama rinktis mažesnes parduotuves ar turgus. Ir dalis žmonių, tikėtina, gali apsigauti ir nueiti į tą segmentą, bet labai paprastai pasitinkrime. Kainos tose mažose parduotuvėse, turguose, degalinėse yra mažiausiai 20 % didesnės nei pas didelius prekybininkus. Tai elementari ekonominė logika“, – kalbėjo jis.

Kad šalyje didieji rinkos žaidėjai diskriminuoja mažas parduotuves, kalbama seniai: joms produkcija parduodama didesnėmis kainomis, o jei kuris tiekėjas ir sutiktų mažiesiems parduoti pigiau, tuoj sulaukia didžiųjų prekybos tinklų reikalavimų to nedaryti.

„Esu pasiruošęs įvardinti įmones, vardus, pavardes verslininkų, kurie ne kažkada anksčiau, bet šiuo metu susiduria su spaudimu kelti kainas“, – „Lietuvos ryto“ televizijos laidoje „Lietuva tiesiogiai“ apie egzistuojančią nelygybę kalbėjo premjero patarėjas Skirmantas Malinauskas. Jis papasakojo, jog vienas smulkus prekybininkas išdrįso viešai pagirti „Žemaitijos pieną“, kuris jam tiekia produkciją tokia pačia kaina, kaip ir didiesiems tinklams. O kadangi smulkusis užsideda mažesnę antkainį, prekę pas jį pasidaro pigesnė negu prekybos centruose.

„Kiek aš žinau, prieš pora dienų „Žemaitijos pienas“ susisiekė su šių parduotuvių savininkais ir perspėjo:

kai yra viešai įvardinama tokia informacija – kas iš tiesų turėtų būti labai didelė reklama didelei įmonei – jie mato sau labai rimtas problemas ir, jeigu taip atsitiko, gali būti, kad toliau nuolaidos nebus taikomos.

Jis skambina man ir sako: „Ką daryti?“ – kalbėjo patarėjas.

O dienraštis „Lietuvos rytas“ rašė, jog „Vyriausybės planus gali naršyti ir teismai“. „Ministrų kabineto numatytos priemonės kainoms mažinti prekybininkų neįtikino. Negana to, dėl kai kurių punktų jiems kirba dvejonių, ar siūlomos tinklų pažabojimo priemonės teisėtos.

„Kai kalbama apie veiklos ribojimą ar draudimą prekybos tinklams neparduoti privataus prekės ženklo produktų pigiau nei tų, kurie gauti iš tiekėjų, man atrodo, prieštaraujama net pačiai Konstitucijai, kitiems įstatymams, mat ribojama veiklos laisvė. Savo nuomonę pasakyti turės teisininkai“, – prekybininkų atstovą citavo dienraštis.

Žiniasklaidoje dėmesio sulaukė buvusios europarlamentarės, ekonomistės Margaritos Starkevičiūtės Seimo komisijai, tiriančiai 2009–2010 ekonominės krizės priežastis, liudijimas. Anot jos, Lietuva 2009 m. neėmė siūlomo milijardo eurų už 1,5 % be jokių sąlygų, o vietoj to skolinosi brangiai. Be to, Lietuvos bankas komerciniams bankams leido išvežti pinigus.

Tuometė finansų ministrė Ingrida Šimonytė, pasak jos, klausė tik prezidentės Dalios Grybauskaitės nurodymų, o pati prezidentė pirkė obligacijas ir iš to gavo naudos, kol Lietuva neėmė pigesnių paskolų.

M. Starkevičiūtė teigė, kad su savo siūlymais, kaip sumažinti Lietuvai ekonominę naštą, kreipėsi į tuometinius finansų ministrus, premjerą Andrių Kubilių. „Bandžiau patekti pas ponią Ingridą Šimonytę, bet Šimonytė tik nurodymų iš prezidentūros klausė ir su niekuo nesusitikinėjo. Sakau taip, kaip buvo“, – kalbėjo M. Starkevičiūtė.

Apie tai su ekonomiste kalbėta ir „Lietuvos ryto“ televizijos laidoje:

– Anot jūsų, visa tai verta atskiro tyrimo, kuris galėtų būti ir baudžiamasis. Tai labai rimti kaltinimai, ponija Starkevičiūtė? – klausė laidos vedėja.

– Aš nieko nekaltinau, nes tai nėra mano teisė. Aš tik sakiau, kad pagal finansų rinkų įstatymus yra numatytos labai griežtos bausmės už tai, kad raginama pirkti, investuoti ar skolintis už palūkanas ar kainą, didesnę negu rinkoje. Galioja „best execution“ principas – yra specialios kompiuterinės programos. Jei jūs, kaip investuotojas, ateitumėte į rinką, jums turi pasiūlyti pačią žemiausią tuo metu rinkoje galimą kainą. Už tai numatytos labai griežtos bausmės. Dėl to, jei Lietuva iš tiesų pasiskolino brangiau, negu buvo galima rinkoje, atitinkamai tos bausmės turėtų būti taikomos.

– Pasak jūsų, prokuratūra, kuriai siūlote perduoti visą medžiagą, turėtų išsiaiškinti, kokie pareigūnai tuo metu gavo naudą iš to, kad valstybė nesiskolino iš Tarptautinio valiutos fondo ir pasirinko kitą kelią. Labai aišku, apie ką kalbame – prezidentė D. Grybauskaitė niekada neslėpė, kad ji nupirko Vyriausybės obligacijų.

– Aš nežinau, į kokią emisiją ji investavo. Gal ji investavo su mažom palūkanom. Toliau didelio tyrimo nereikia. Kas dirba finansų rinkoje, žino, kad yra obligacijų turėtojų registras, pasižiūri pavardes, kas yra susieti asmenys pagal įstatymus, taip pat apibrėžta. Elektroniniu būdu čia yra 5 minučių klausimas.

„Susikibo trys nepėsčios moterys: išgirdusios liudijimą, A. Maldeikienė ir I. Šimonytė pasišiaušė“. Taip pavadintame straipsnyje dienraštis „Lietuvos rytas“ aprašė ekonomistės Aušros Maldeikienės ir buvusios ministrės I. Šimonytės reakciją į M. Starkevičiūtės išsakytus kaltinimus. „Kosmosas, ir tiek“, – į kaltinimus atsikirta I. Šimonytė. Buvusios

ministrės pusėn stojo ir kita aštriais pareiškimais garsėjanti ekonomistė A. Maldeikienė.

„M. Starkevičiūtė, kaip ekspertė, pasirašė sau mirties nuosprendį“, – „Lietuvos rytui“ pareiškė Seimo narė. A. Maldeikienės manymu, buvusios europarlamentarės liudijimas Seimo komitetui nėra sąžiningas: „Per krizę jos nebuvo Lietuvoje, tai gal ji ne viską prisimena ir ne viską matė. Gal jai iš Briuselio matėsi kitaip? Bet mums čia, Lietuvoje, tuomet buvo akivaizdu, kad valstybė yra prastoje situacijoje ir ją reikia kažkaip gelbėti.“

Parlamentarės nuomone, pasirinktas skolinimosi būdas buvo brangus, tačiau kito kelio nebuvo: „M. Starkevičiūtės teiginiai yra nelogiški. [...] Manau, kad ji yra profesionali ekonomistė, bet elgiasi nekorektiškai. Ji moka angliskai, galėtų paimti dokumentus ir įsitikinti, kad sako netiesą. Nežinau, kodėl ji taip daro? Gal buvo užgautos kokios nors asmeninės ambicijos, kad su ja kažkas nesikalbėjo ar nesitarė“, – kalbėjo A. Maldeikienė.

[...] Tuo metu I. Šimonytė nenorėjo komentuoti M. Starkevičiūtės įtarimų, kad šalies vadovė galėjo turėti naudos iš tuometei Vyriausybei duotų nurodymų skolintis brangiai. „Aš absoliučiai nieko neinvestavau ir man aiškintis, ar D. Grybauskaitė investavo, ar neinvestavo, buvo mažiausiai įdomu. Tie, kurie pasitikėjo savo valstybe, nematė rizikos ir investavo, nemažai uždirbo.“

[...] Tegul tiria prokuratūra, tegul tiria, kas tik nori. Man dėl to nėra jokių problemų. Aš tik nežinau, kokiais principais Seimo komitetas pasirenka ekspertus, kuriuos kviečiasi. Kodėl, tarkime, M. Starkevičiūtė yra labiau ekspertė už kitus?

Bet čia ponų valia – atsakysiu į klausimus, kiek galėsiu“, – buvusi finansų ministrė nesureikšmino dėl krizės kylančių dabartinių aistrų ir M. Starkevičiūtės prašymo jos liudijimą perduoti prokuratūrai.“